

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

TIDSKRIFT FÖR HEMMET,

TILLEGNAD

NORDENS QVINNOR.

1874.

16:e årgången

1:a häft.

Innehåll:

STOCKHOLM,

P. A. NORSTEDT & SÖNERS FÖRLAG.

ORIGINALOMSLAG SAKNAS

1. Tankar rörande anordnandet af elementarskolor för flickor.

Under väntan på, att Kongl. Maj:t skulle till det stundande riksmötet ånyo inlemna förslag till ett tidsenligt ordnande af undervisningen för landets qvinliga ungdom, hafva vi i följd af det varma intresse vi hysa för saken, ej kunnat afhålla oss ifrån att tänka deröfver på egen hand. Det är dock icke med anspråk på att hafva löst detta svårlösta problem, utan i hopp om att hos andra väcka, hvad vi sjelfva erfara: benägenhet att tänka öfver och känna intresse för denna viktiga fråga, som vi meddela tidskriftens läsare resultatet af våra funderingar.

Må vi då börja med att undersöka i hvad mån man kan säga, att denna sak verkligen är svår att på ett tillfredsställande sätt ordna.

Finnas här ännu några fördomar att bekämpa, några hinder att undanrödja, några misstag att akta sig för? Ja, visserligen. Ännu finnas i vårt land icke så få, som äro fullt öfvertygade om, att grundligare kunskaper samt deraf följande djupare insigter och klarare åsigter skulle göra qvinnan mindre qvinlig i detta ords skönaste betydelse. Att i detta hänseende icke "gifva lastarenom rum" måste anses såsom mycket viktigt vid organiserandet af de blifvande skolorna. Andra åter, praktiskt och omtänksamt folk, medgifva väl både nyttan och nödvändigheten af att skolor upprättas; men, säga de, hvar taga medel ifrån? Staten gifver nu åt goss-skolorna nära 2,000,000 rdr och det skulle kanske ej dröja så länge förrän flickskolorna ansåges behöfva lika mycket. Man klagar redan nu öfver för dryga skatter, hvad skulle det icke blifva under sådana förhållanden. Sannerligen, detta är mer än vårt fattiga land kan åstadkomma. Denna invändning tyckes oss mycket berättigad, och det andra, man måste iakttaga vid de nya skolornas bildande, blir således: att de komma att betunga staten så litet som möjligt.

Slutligen finnes det många, som äro emot, att elementarundervisningen för flickor ordnas lika med den för gossar, på den grund, att denna senare är i anseende till sina verkningar icke i alla afseenden att rekommendera. "Derigenom", säga de, "att det

finnes en sådan mängd af skolor, som utan all annan inskränkning än den, bristen på utrymme möjligen kan nödga dem till, mottaga alla möjliga slags barn, rikas såväl som fattigas, halfidioten såväl som den intelligente gossen — derigenom har uppstått och uppstår alltjemt den sorgliga företeelsen, som man plägar beteckna med uttrycket *lärdt proletariat*.”

Detta påstående innebär onekligen mycket sanning, och det är att befara, att, om staten gör äfven den qvinliga elementarundervisningen fri för alla, det komme att strömma till dessa skolor flickor, hvilkas anlag och begåfning skulle göra dem lämpliga, ja, förträffliga i praktiska yrken, men som af elementarkursen näppeligen skulle tillägna sig något annat än — stora anspråk. Ett sådant förhållande vore, tyckes oss, en samhällsolycka så stor, att, gäfvdes det ej annat medel att undvika densamma än de så väl behöfliga skolornas uppoffring — detta senare borde ske.

Hafva vi nu rätt uti att anse dessa af våra motståndare framställda skäl vara ganska välgrundade, så återstår att söka något sätt, hvarigenom de påpekade olägenheterna skulle kunna undvikas.

Hvad beträffar den första uppgiften, att skolorna böra hos sina lärjungar bevara och utveckla den sanna qvinligheten, så anse vi den vara på en gång den lättaste och den svåraste: Qvinligheten eller rättare de egenskaper, som pläga betecknas med detta namn, äro en omedelbar gåfva af alla goda gåfvors gifvare, och hos dem, som fått den, gör den sig nog förnimbar, äfven om dertill kommer all verdens vetande; då deremot den, som af naturen blifvit nekad detta utesägligt ljufva attribut, svårligen genom något slags uppfostringsmetod kan erhålla densamma. Åtminstone kunna icke okunnighet och ytlighet vara några verk samma medel.

Hvad skolorna härvidlag kunna göra till eller ifrån är således i vår tanke ganska litet. Kanske böra de vinlägga sig om den s. k. estetiska gymnastiken och om öfning i qvinliga handarbeten. Vi veta väl, att mången anser dessa senare böra helt och hållet utstrykas från förteckningen å skolans läroämnen och hänvisas till hemmet. Detta kan vara lämpligt i de skolor, hvilkas lärjungar, på få undantag när, tillhöra förmögna och bildade hem; men mindre väl betänkt torde en sådan reform vara med afseende på friskolor, som kunna komma att mottaga barn, hvilkas uppfostran och vård inom hemmen äro allt utom nöjaktiga. Vi skulle derföre vilja föreslå, att qvinliga handarbeten icke som nu finge

endlast för skenets skull några timmar på schemat, utan att de måtte ingå såsom ett viktigt undervisningsämne i de nya skolornas arbetsordning.

De farhågor åter, som många hyser för den stora kostnaden och för det "lärdas proletariatet", äro, af den beskaffenhet, att lagstiftarne böra åt dem egna all möjlig uppmärksamhet samt vid den blifvande skolorganisationen tillse, att de ej blifva besannade. Men är det väl möjligt, att staten skulle kunna inrätta friskolor, som ingenting kosta, och huru skulle det blifva möjligt att vägra några föräldrar att ditsätta och derigenom betunga staten eller kommunen med barn, hvilka vore föga eller alldeles icke mottagliga för något högre mått af kunskaper? Vi hafva försökt att finna en möjlighet härtil. Om vårt förslag är praktiskt utförbart — det måste vi lemna åt läsaren att bedöma.

Folkskolan *) är, som dess namn angifver, en skola för folket, d. ä. den meddelar det kunskapsmått, som för alla utan undantag anses ounderbärligt, och har, som bekant, en minimi- och en maximikurs. Den förstnämnda eller minimikursen borde vara gemensam för skolans alla barn, de *minst* så väl som de *mest* begåfvade. De förra slöte med den sin skolgång och utträdde i det praktiska lifvet; medelmåttorna, d. v. s. flertalet, fortsatte till maximikursens slut och afginge derefter likaledes till praktiska yrken. De deremot, som hade icke blott "godt hufvud" — sådant behöfves inom alla områden för mensklig verksamhet — utan afgjort utpräglade anlag för teoretiska studier, borde efter minimikursens slut, på *lärarens* och inspektorns, märk, *icke* endast på föräldrars och målsmäns, anmälan, upptagas i statens elementarläroverk och der erhålla, icke blott fri undervisning, utan äfven fri tillgång till nödvändigab öcker samt, der så behöfdes, äfven understöd till kläder och föda. Härigenom komme staten att sin pligt likmätigt verkligen "hjelpa fram" fattiga "förmågor". I elementarskolorna skulle nu, utom de på ofvan beskrifna sätt intagna flickorna, hvilka naturligtvis alltid komme att blifva ett fåtal, mottagas barn af alla föräldrar, som vore villiga att erlægga vanlig årsafgift, minst 100 rdr. På detta sätt vunnas 1) att skolorna till stor del kunde underhålla sig sjelfva samt 2) att den i dubbel hänseende riktiga grundsatsen tillämpades, att hvar och en, som kunde, finge sjelf bekosta sina barns undervisning, och att

*) Vi hafva hufvudsakligen tänkt på förhållandena i hufvudstaden, emedan de äro oss mest bekanta, samt emedan vi förmoda, att i de flesta städer man skulle kunna bygga på samma grund.

staten betungades endast med sådana, som vore urständsatte att själfva skaffa sig fram på den väg, som naturen dock tydligen bestämt såsom deras.

Såsom af det redan sagda torde kunna slutas, anse vi, att de ifrågavarande elementarskolorna icke borde börja vid börjen, utan fordra vid inträde det kunskapsmått, som motsvarar Stockholms folkskolas minimikurs; denna bör vara inhentad vid ungeär 10 års ålder. Elementarskolorna borde blifva 5-klassiga och således omfatta tiden mellan 10 och 15 år.

Hvad nu i dessa skolor skulle läras, och *huru* det skulle läras, tillåta oss hvarken tid eller utrymme att här närmare ingifva. Icke heller behöfva vi här upprepa hvad som ofta blifvit sagdt om det höga idéella mål hvarje skola ytterst bör åsyfta. Endast den önskan vilja vi uttala, att undervisningen måtte få ett icke öfvervägande *formellt*, utan äfven och väsentligen ett *kunskaps-gifvande* eller hvad pedagogen kallar materielt syfte*), samt att här måtte börja en reaktion mot den nu så moderna och, så vidt vi förstå, naturvidriga metoden att redan under de första skolåren, då barnets reflekterande förstånd är jemförelsevis mycket svagt, ihärdigt och nästan uteslutande bearbeta detta, utan att något, eller åtminstone mycket litet, taga i anspråk den hos barnet tvifvelsutan starkaste själsförmögenheten — minnet. Trogen den förvända metoden, byter man om system i de högre klasserna, d. v. s., då förståndet blifvit något utveckladt och således mera moget för en förståndsmässig undervisning, då börjar man lägga an på minnet, då komma lexorna, många och långa. Men minnet aftager vanligtvis i samma mån omdömesförmågan skärpes: blotta minneslexan, som är lek för barnet, är ansträngande arbete för den fullvuxne; och det deremot, som är en lika så nöjsam som nyttig och nödvändig tankeverksamhet för den fullvuxne, är i vanligaste fall en tryckande börda för barnet. Vi tro, att man här har att söka en af de verksammaste orsakerna till den så mycket omtalade och beklagade öfveransträngningen i skolorna.

Hvad vi nu närmare mena med detta *kunskaps-gifvande* syfte är: att skolorna måtte åt sina lärjungar gifva, verkligt såsom säker egendom gifva, alla räämnena till det vetande, som anses oundgängligt för en bildad qvinna. I geografi t. ex. är det visserligen godt och väl, att flickan får sitta och höra på en mängd intressanta och pikanta berättelser och beskrifningar om folk och land

*) I pedagogiken är ordet "materiel" isynnerhet användt i motsats till "formel" och således liktydigt med praktisk.

på skilda delar af jorden, men det vore tvifvelsutan ännu bättre, om hon finge riktigt reda på, hvar folken bodde, och hvad landen hette, något som nu ofta blir bisak. Det förstnämnda är lämpligt för skolornas högsta klass eller som sjelfstudium efter slutad skolgång; hvad åter det senare beträffar, så är skolan dess rätta plats, ty en torr och tråkig geografisk lärobok har föga attraherande kraft på en uppvuxen flicka: får hon icke det nödvändiga geografiska "underlaget" i skolan, så får hon det — aldrig. Likaså är det visserligen mycket riktigt att lära eleverna att, om vi så få uttrycka oss, *filosofera* öfver historien; men för att verkligen kunna göra detta tyckes det oss vara nödvändigt att någorlunda grundligt känna till någon historia att filosofera öfver. Äfvenså har naturkunnigheten, som är eller åtminstone borde vara ett svar på det vaknade forskningsbegärets frågor, fått sig tilldelad redan i de första klasserna ett ganska stort timantal. Hvad vinnes härpå? Ingenting. Hvad förloras? Den dyrbara tiden.

Med ett ord, vi anse, att man börjar med tankearbetet för tidigt och minnesarbetet för sent inom skolan och derigenom gör alltsammans till för hårdt arbete. En alldeles omvänd ordning skulle, vi tro så åtminstone, medföra ett lika så godt resultat utan öfveranstängning. Särskildt mot språkundervisningen såsom blott formelt bildningsmedel kunna vi ej nog allvarligt protestera. Får denna fortgå och utveckla sig i den nuvarande riktningen, så skall man nog komma derhän, att unga, från skolan nyss utgångna flickor kunna skriva små afhandlingar om t. ex. prepositionernas olika användning och betydelse, om ordens ursprung och bildning o. s. v.; men att njuta af andra lands litteratur eller reda sig i ens en hvardaglig konversation på ett främmande språk — det förmå de näppeligen. Må dock ingen tro, att vi förorda en återgång till den själsdödande "pluggningen"; visst icke, vi yrka endast, att ämnena måtte inträda i en naturligare ordning.

Ur de föreslagna elementarskolorna kunde nu den unga flickan antingen återvända till familjen eller ingå i lärarinneseminarier eller någon af de tjenster, i hvilka staten använder eller kommer att använda qvinnor, eller ock — och detta blefve väl ett fåtal — fortsätta sina studier vid ett läroverk, som vi önska måtte komma till stånd, och som skulle blifva en förberedande skola till universitetet. En sådan anse vi vara nog för hela riket. Och såsom vi med afseende å folkskolebarnens upptagande i elementarskolorna förordade, att icke föräldrars och målsmäns anmälan skulle vara nog, så ock här. Ingenting annat än de flestes af lärare-

kollegiet rekommendation borde berättiga till inträde i detta läroverk, som för alla skulle vara fritt. Vi hafva tänkt, att detta läroverk skulle på de bokliga kunskapernas område vara någonting motsvarande det, som musikaliska akademiens artistklass är på det musikaliska. Till inträde dit berättiga hvarken penningar eller anförvandters önskan, icke ens den aktningvärdaste flit med deraf följande stor mekanisk färdighet, utan blott den högre begåfningen.

Det är visserligen mycket mer att säga i detta viktiga ämne, men vi böra sluta här, dels derföre att vi torde trötta genom för stor vidlyftighet, dels derföre att vår afsigt icke varit någon annan än att åstadkomma en liten påstötning, ett gif akt på denna betydelsefulla fråga. Pröfven den noga, skärskåden den från alla sidor och bidragen, alla som kunnen och viljen, till dess lyckliga lösning!

O.

2. En ibland hundra.

Ser ni körsbärsträden der borta, och huru vinden skakar deras hvita blommor som ett ymnigt snöfall ned mot jorden? Nå väl — då ser ni också bygnaden, som skymtar fram emellan grenarna, och ni känner den igen, ty helt säkert har ni mången gång beundrat den rikedom af vackra blommor, som breda ut sin färgprakt bakom de klara fönsterutorna och som taga sig så väl ut mot den nya, luftiga spetsgardinen. Ni har anat, att det är en kvinna, som ömt vårdande fostrar dessa Floras fagra barn; ni har kanske sett en hvit hand, på hvilken vigselringens guld skimrar i ny och ännu ofördunklad glans, sysla emellan de gröna stänglarna och bladen, eller möjligen ett fint, blekt ansigte böja sig ned öfver de doftande blomkalkarna. Gör ej jemförelser, sök ej likhet emellan henne och den röda rosenknoppen, mot hvars nyvaknade skönhet hon småler så gladt; likheten fans en gång, men det är länge sedan — den flydde med hennes första ungdom. En och annan silfverstrimma blänker redan i hennes hår och kinden har ej rosens färg och rundning mera, men hennes lifs lycka — den länge väntade — har nu gått i blom, och den skall ej vissna, ty rot och krona hemta kraft och näring från något bättre

än jordens mull och den flyende dagens sol — från det evigt ädla och oförgängliga i den kärlek, som ej "söker sitt eget".

Att tiden flyger på snabba vingar, det veta vi litet hvar, men ingen vet det bättre än den, som sitter åldrad och blickar tillbaka på de vidsträckta rymder, som mätas af de mäktiga vingslagen. Händelser från årtionden sedan tyckas ligga så nära som från i går, och när mina tankar nu dröja vid de minnen, som äro fästade vid dem, ur hvilkas lif jag går att teckna några drag, så har jag verkligen svårt att fatta, det fyrtiofyra somrar löfvat våra lundar, sedan jag första gången såg Birger O. Han hvilade då i mina armar framför dopfunten, ur hvilken presten vattenöste hans lilla kala hufvud, och när det namn uttalades, under hvilket han upptogs i församlingens gemenskap, såg han upp på gumor med stora ögon, tog med handen i hennes nedhängande mössband och drog på munnen liksom ville han säga: nu vet du hvem jag är. Jag kyste honom, när jag lade honom tillbaka i vaggan, och från den stunden daterar sig den vänskap, som sedan varaktigt bestått emellan oss.

Väl tror jag, att den till en början fans hufvudsakligen eller endast å min sida, men jag vann honom så småningom. Med tennsoldaternas tätt slutna led, med trummans och trumpetens krigiska ljud eröfrade jag honom tum för tum, och slutligen gaf han sig alldeles, när gumor lät det tunga kavalleriet rycka fram i den så länge och djupt eftertrådda gunghästen.

Då storken kom med lilla syster och man af den anledningen önskade hemmet så mycket som möjligt stäldt på fredsfot, tillbragte han ett par veckor hos mig, under hvilken tid vårt förbud för alltid beseglades. Då var det naturligtvis endast fråga om lek hela långa dagen, och jag fick uppöfva min glömda färdigiet i den vägen, skiftande art och namn, allt efter som hans barnsliga fantasi kräfde nya föremål och leken omvexling. Men om aftnarna sutto vi och talade allvarligt om allt det myckna, som skulle ske och hända, när liten blef stor, och ni kan tro det var ej småsaker det. Jag mins så lifligt en af dessa allvarsstuder.

"Och så skall du bli mammas hjälp och stöd och lilla syster's trofaste beskyddare," sade jag, avslutande en lysande framtidsplan. "Det vill du ju, lille Birger Jarl?"

Han slog sin knubbiga, lilla hand i min med ett uttryck af pålitlig beslutsamhet, öfverraskande i ett barns ansigte och svarade:

"Jag skall ge dem mitt vackraste slott och en stor skatt, och så skall jag hålla vakt för evigt — amen!" hvarpå han sprang sin väg och skrattade.

Föga anade jag då, huru bokstafligen han skulle lösa im det löftet en gång, offrande sin ungdoms fagraste luftslott och käraste framtidsdrömmar — men jag fick tillfälle att ofta tänka på det sedan.

Så växte han upp och blef en präktig gosse, varmhjertad, modig och sanningskär, en af det slaget, som det rätt är en glädje att ha burit fram till dopets heliga akt, sin faders stolthet och hopp — "ille faciet!" — och sin moders ögonsten.

Det enda bekymmer jag vet, att han någonsin vållat sina föräldrar, var när han, uppvuxen till yngling, valde att inträda på den militära banan. Då jag först hörde omtalas detta hans beslut och såg det missmod, som det framkallade hos hans närmaste, kände jag verkligen åtskilliga skrupler och undrade, om möjligen mina små gåfvor kunde ha väckt hans krigiska håg och utvecklat stridslystna anlag i hans unga sinne; men jag lugnade mig slutligen i vissheten, att — jag måtte nu haft skuld eller ej — så skulle han aldrig bli en af de vanliga dagdrifvande paradhjeltarna, därför var hans allvarliga karakter mig en borgen, och jag tänkte, att såvidt en man någonsin kan genom personliga goda egenskaper höja sitt yrke och tillvinna det aktning, så skulle han göra det.

Jag kan ej neka, att första gången jag såg honom iklädd sin nya uniform, så skattade jag smått åt verdens fåfänga och fick ett visst imponerande intryck af denne Mars ståtliga son och all hans grannlåt. Den skälmen märkte min svaghet och — bröstade sig smickrad, tror ni måhända? Åh nej! han helt enkelt belog den, hvilket — jag tillstår det — verkligen generade mig i början men sedan gladde mig så mycket mer.

Rustad med ett fast och flärdlöst sinnes goda vapen och med kärleken till det rätta och hemmet som sköld, gick han så ut i verlden, och ej tror jag, att han någonsin föll för dess försåt.

Jag hörde en gång en svag moder säga i sin adertonårige sons närvaro och som ursäkt för hans snedsprång, att "en ung man nödvändigt måste så sin vilda säd". Han tog henne på orden och sådde vildsäden så ymnigt, att sedan intet verkligt godt kunde växa i hans själs vanskötta jordmån. Och huru många

tänka ej — sorgligt nog — som denna stackars moder? Min enfaldiga tro har alltid varit, att hemmet är den egentliga och bästa förberedande skolan för livvets stora läroverk, och det är därför jag så gerna skulle vilja, för det maktpåliggande värfvet der, göra qvinnan delaktig i all möjlig förädling, allt verkligt ljus. Jag har tyckt mig finna, att de söner, som egnat sin moder ej endast den vanliga, gångbara sonliga tillgifvenheten — vacker nog ibland, men ack! oftast huru skild från hvad den borde och kunde vara! — utan som i henne älskat och vördat en verkligt ädel och upplyst *personlighet*, jag har tyckt mig finna, att de varit de bästa och ädlaste bland män; och jag tror, att det är i och genom henne, som de också lärt att verkligt akta vårt kön. Kärlek, beundran, tillbedjan, svärmeri för och slafvisk dyrkan af qvinnan, det häfdvunna blomsterströendet och det skenfagra talet om hennes "höga bestämmelse" och mycket annat mer — hvad är det väl allt emot det bästa: en i mannens innersta hjerta rotfästad aktning för henne som människa och like? — Det är det som återstår att vinna!

Jag har aflägsnatt mig något från mitt egentliga ämne — ni får ursäkta mig — men tankarnas ström för mig så lätt med sig, och jag vet ej heller hvarför jag skulle försöka att gå den emot, då det är en vän, som följer mig på färden.

Birger hade nu hunnit tjugufyra år. Långa tider höll hans tjenst honom aflägsnad från fädernestaden, och jag såg honom naturligtvis mera sällan, men aldrig glömde han vid sina besök här att hos gumor upplifva gamla barndomsminnen, och jag fann honom för hvarje gång allt hygligare och älskvärdare, ty till sina öfriga vackra, manliga egenskaper förstod han att lägga en tilldragande enkelhet och finhet, grundad i hans ädla natur och utvecklad i ett godt sällskapslif.

Han var också därför gerna sedd öfverallt, men först och sist i sitt hem, der hans närvaro, åtminstone till en del, skingrade den mörka skugga, som länge hvilat deröfver. Enda dottern, Dora, ännu allt jemt smekande benämd "lilla syster", låg nämligen sedan flera år tillbaka förkrympt och vissnad på sjukbädden, utan ungdom och utan framtid, men tålig, leende och mild. Innerligt afhållen och djupt beklagad var hon en af dessa hemmets bördor, som likväl alla der så gerna bära på händer och som, när de en gång tagas bort, lemna en ytterlig tomhet efter sig.

Huru mycket en ung man ter sig till sin fördel, när han i sin kraftigare natur upptager äfven något af en qvinnas böjlighet

och mildhet, det såg jag mången gång i det hemmet och vid lilla systems plågoläger. På samma sätt kläder det i mina ögon särdeles väl — liksom det gläder mitt hjerta — när i en qvinnas sinne vekhet paras med allvar och kraft, och, vet ni, det förefaller mig som skulle just ett sådant ömsesidigt utbyte af hvarandras goda egenskaper bäst befrämja de båda könens fortgång till förädling och sann mensklighet.

Det fans i den krans af unga tärnor, som vid den tiden prydde sällskapslifvet här i X. i synnerhet en, som jag tyckte verkligt sällsynt blomma. Ej praktfull, prunkande eller grannegde hon på en gång något af rosens, violens eller konvaljens egenskaper: hon var vacker, blyg och doftande, och fullföljer jag liknelserna än vidare, så skulle jag vilja tillägga, att hon var trofast, pålitlig och ihållande som vintergrönan.

Jag har visserligen en afgjord motvilja för att maka ihop menniskor, men jag tillstår, att när jag ibland såg henne, så var det mig omöjligt låta bli att rätt varmt önska, det en gång, när Birger för sin del skulle bli fullt medveten af den gamla sanningen: "det är ej godt för mannen att vara allena", och hans hjerta skulle söka sig en "hjelp", Vår Herre då i sin vishet ville ha utsett Edla V. till hans följeslagerska genom lifvet.

Det var därför med ej ringa tillfredsställelse som jag, under ett af hans längre besök här en vinter, allt oftare och oftare såg honom varmt beundrande lyfta blicken mot det fagreste blomstret i kransen, och när ryktet snart visste att berätta om en växande ömsesidig böjelse emellan dessa mina båda favoriter, så lyssnade jag — fastän skenbart likgiltig — mer än gerna derpå, och gladde mig, när jag fann, att det ej heller jäfvades af mina egna försigtiga små iakttagelser.

Emellertid tycktes känslorna så småningom lugna af igen, och han reste sin väg på nytt, utan att något vidare hördes af. Jag undrade om det var möjligt, att jag skulle nödgas lyfta honom ned från den förträfflighetens piedestal, på hvilken min tillgifvenhet stält honom, och om han — min redlige Birger Jarl — verkligen kunde ha lånat sig åt den förhatliga, för man och qvinna nedsättande umgängeston, som man kallar "kurtis"; skulden vore då hans allenast — ty intet koketteri hade uppmuntrat honom.

Jag kände mig så orolig vid denna tanke, att när han på senhösten återkom hit, bröt jag tvärt emot mina — hvad sådana delikata frågor beträffar — en gång för alla fastställda principer och sporde honom rent ut, hvad han menade.

"Se ej så sträng och butter ut, gumor lilla," svarade han; "jag menade precis detsamma som du."

"Som jag?" Det värmdes till litet i min kind, som det brukar, när man känner sig genomskådad.

"Ja, som du," återtog han. "Edla är den enda i världen för mig, det vet både jag och hon, och det är ju också det, du menar?"

"Vet hon? Åh — Gud välsigne er! — Ja, det har jag länge menat."

Jag kände mig så rörd, triumferande och belåten som om jag varit verklig mamma åt henne i stället för endast gumor åt honom.

Han anförtrodde mig nu, att de ända sedan den föregående vintern varit på det klara med sina ömsesidiga känslor och lofvat sig åt hvarandra. Emellertid skulle saken hållas hemlig så länge, ty han ville ej anmäla sig som friare hos hennes far med endast underlöjtnantsfullmakten som fattig födkrok; fadern var en barsk man och kunde kanske haka sig fast vid den som motiv för trasel eller möjligen ett tillbakavisande. Man skulle därför vänta — ja — vänta — "men ej synnerligen länge", menade kärleken; "åh nej — visst icke länge," bekräftade det ungdomliga hoppet.

Birger var en kraftig, kunnig och arbetsam ung man, som fullkomligt motsvarade de goda tankar jag och de flesta andra hyst om honom. Han hade en längre tid bortåt flitigt egnat sig åt studier i ingenjörsvetenskap och hoppades att, efter en fullständigt genomgången kurs för inträde på den banan, kunna inom kort skapa sig en oberoende ställning.

Ett par år förflöto. Planerna kröntes med framgång, och det tycktes som skulle kärleken och hoppet få rätt. Det hade ljusnat på de ungas framtidshimmel; derifrån skymde ej längre någon skugga friarens utsigter, och den stund närmade sig mer och mer, då han skulle få bekantgöra sin förlofning efter att först formligen ha anhållit om Edlas hand; men ack! då föll på en gång ett mörkt moln oväntadt in öfver den ljusa dag, som grydde.

Det var på våren. Birger väntades fram i maj, men hemkallades plötsligt, då hans far, som länge känt sig nedstämd och lidande, under den kritiska vårdagsjemningen häftigt insjuknade, och den stackars gossen hann jemt och rätt hem i tid för att emottaga faderns yttersta vilja och tillsluta hans ögon.

Jag gick ej, som brukligt är, dagen efter dödsfallet för att höra detaljer om den aflidnes sista stunder och beklaga de efterlevandes sorg, utan jag unnade dem ro och lemnade åt de när-

maste i familjekretsen att se och aftorka saknadens första bittra tårar. För min egen del tvifflar jag aldrig på en väns deltagande, om det också tiger eller är lika så fattigt på ord som sorgen sjelf.

Mina fuchsier och rosor och äfven den hvita primulan blommade rikligt den våren, och när begrafningsdagen kom, band jag af dem en yppig krans och skickade till sorgehuset.

Med samma doft och fägring smycka små blommorna lifvet och döden. I glädje och sorg budbärare för vänliga hjertans tankar och känslor, tolka de lika vältaligt en helsning och ett afsked, en hyllning och ett minne; det är därför vi älska att vira deras friska kransar kring lifvets högtidsstunder och kring grafven!

Jag var med i kyrkan, då processionen sakta skred dit in vid orgelns doft brusande toner, och min blick sökte Birgers resliga gestalt. Han gick lutad och med osäkra steg, liksom böjd under tyngden af en större börda än endast sorgen öfver faderns bortgång. Hans ansigte var ytterligt blekt, och ett uttryck af djup smärta låg på hans hårdt sammanpressade läppar och i hans stela blick. Jag såg, att någon olycka drabbat honom, på hvilken han varit fullkomligt oförberedd, och att han nu stred för att frigöra sig från dess öfverväldigande tyngd, åtminstone här för en stund, vid stoftets invigning till den eviga hvilan. Sjelf hörde jag derpå som i en dröm. Hvilka förhoppningar var det väl, som jordades här vid denna bår? ty det föreföll mig som var jag vitne till något mer än en vanlig likbegängelse. Jag förlorade mig i gissningar öfver hvad som kunde ha händt, och sedan allt var förbi och processionen försvunnit uppåt gatan på väg till kyrkogården, skyndade jag hem och fortfor att pina mig med att gissa och förutsätta än det ena och än det andra, tills jag slutligen blef halft sjuk af oro och undran.

Det blef ändtligen afton på den långa dagen, och jag hade just stannat vid det beslutet, att nästa förmiddag göra besök hos de sörjande och försöka få upplysning af Birger sjelf, då en knackning ljöd på min dörr, och när jag skyndade fram och öppnade, räcktes mig en biljett från föremålet för mina tankar. Den innehöll blott några få ord:

"Är du ensam i afton, gumor", skref han, "så tillåt ett besök af din Birger."

"Jag är ensam, min käre gosse", tecknade jag hastigt med blyerts i kanten af breflappen, "ensam med tusen deltagande tankar för dig och de dina i er stora förlust. Välkommen till

Gumor!" Hvarpå jag åter förseglade biljetten och lemnade den åt budet.

Min väntan blef ej lång. Knappast en halftimme hade förflutit, då Birger inträdde, och sedan jag helsat honom med att stum trycka hans hand, satte jag mig ned vid hans sida i soffan och blickade en stund tyst frågande in i hans upprörda ansigte.

"Hvad är det, Birger, som du bär så tungt på ditt sinne?" sade jag slutligen. "Det är ej endast sorgen öfver den bortgångne. Behöfver du förtro dig åt en vän, så vet du ju, att jag allt ifrån din spädaste barndoms dagar haft öppet hjerta för din glädje och för din sorg."

"Tack — ja — det är också den vissheten, som fört mig till dig i afton," svarade han mildt och strök min kind med ett uttryck af barnslig ömhet, som rörde mig djupt. "Ser du, gumor", fortfor han, "det har mörknat så omkring mig och henne. — Jag måste träffa Edla, men jag kan det ej i hennes hem — ej i mitt — här hos dig måste jag möta henne — snart — i morgon, och du vill ju förhjelpa mig dertill?"

"Ja, nog vill jag det; men jag förstår dig ej, Birger. Kan du ha något annat att säga Edla än det glada budskap, hon väntar nu med våren? Hvad har mörknat? Din ställning är ju oberoende nu — din framtid är ljus, och du har snart tillräckligt för ett eget, lyckligt litet hem åt dig och henne."

"Ack!" svarade han och hans röst darrade, "mitt hjerta slites emellan allt, hvad jag mest älskar i verlden. Men jag har intet val — min lycka och hennes får ej bygga bo tillsammans — ännu ej — nej, ännu ej, och jag vågar ej fråga om någonsin eller när! Jag har nu en annan pligt att uppfylla, och jag skall — med Guds hjelp — göra det utan klagan och med gladt mod, när jag blott hunnit vänja mig ifrån de ljufva drömmar, som så länge gycklat för min själ — när jag —"

En snyftning, som han ej förmådde qväfva, afbröt hans ord, och jag kände en brännande tår droppa ned på min hand.

Jag sade ingenting utan lade blott hans hufvud mot min skuldra, liksom när han var en liten gosse, och der grät han ut så, som en man endast sällan gråter.

Lugn och sjelfbeherskning återkommo så småningom. "Förlåt min svaghet", sade han. "Det var godt att ännu en gång vara din lille Birger Jarl, gumor."

Han reste sig upp och gick ett par hvarf öfver golfvet, hvarpå han åter tog plats vid min sida och sade, i det han för-

sökte le: "Det är bättre nu, och jag är åter stor och stark. Hvilken lättnad i tårar! Nu har jag också ord." Efter ett nytt litet uppehåll fortfor han:

"Du har rätt — huru djupt jag än känner förlusten af min far, så har ej denna sorg allenast försänkt mig i den bittra smärta, för hvilken jag varit ett rof allt sedan hans död, en smärta så mycket bittrare som dertill sällar sig förebräelsen, att sjelfviska tankar på min egen drömda lycka velat resa sig upp i strid med kärleken och pligten mot de kära i mitt barndomshem. Min far har gått bort, ej, som jag trodde, efterlemnande åt min mor och syster en tryggad ställning, en bergad framtid — ack nej! — fattigdom är deras enda arf. Han ville vinna mycket, inlät sig i spekulationer, som misslyckades, och förlorade *allt*. Det är grämselsen häröfver, som brutit hans helsa och lagt honom i gravven. Hans sista ord till mig var en bön att blifva de minas stöd — jag gaf honom ett heligt löfte, och tanken på, att jag nu hade nog äfven för dem, beredde lugn åt hans sista stunder. Min mor vet intet af allt detta och har öfverlemnadt affärerna helt och hållet i mina händer. Jag har uppgifvit ett visst belopp som hennes årliga inkomst, och förutom några inskränknningar, som hon sjelf föreslagit och om hvilka vi äro ense, blir allt som förut. Vår redlige gamle vän, B., som jag förtrott mig åt, hjälper mig med bedrägeriet mot henne och Dora, och ställer till så, som vore det kapital, hvars ränta skall komma dem till godo, insatt hos honom. De få ej ana någon uppoffring å min sida — stackars, kära "lilla syster!" hon skulle då känna sin hjälplöshet ännu tyngre, och hennes hjerta skulle brista. Jag är ju lycklig, som kan arbeta för dem, och — vill Gud — skola min mors återstående dagar hvila trygga i hennes sons händer. — Men — det "egna, lyckliga lilla hemmet", gumor, det ligger nu fjerran, och jag har ej annat att bjuda min brud än — en lång väntan."

Han tystnade, och ett vackert uttryck af lugn beslutsamhet låg nu öfver hans drag. Jag betraktade honom och mina ögon tårades — han var så lik den lille gossen från våra allvarsstunder.

"Jag skall ge dem mitt vackraste slott och en stor skatt, och så skall jag hålla vakt för evigt — amen", citerade jag. "Nu inlöser mannen gossens löfte, Birger."

Jag märkte, att jag väl mycket sväfvade på målet, när jag uttalade dessa ord, och steg därför upp och gick ut ur rummet för att svälja ned min rörelse i ensamhet.

Tårar äro visst en lättnad, det är sant, när i dem ett qual får luft, ett öfvermått, en tyngd förrinner, men att ha "lätt för" tårar — så der sympatetiskt lätt — ni förstår — det är bestämdt i sig sjelf en börda och den har ofta varit mig till besvär.

"Du bör lugna, stärka och uppmuntra Birger", sade jag till mig sjelf, under det jag torkade mina våta ögon, "och inte sätta dig så här att smålipa hvarken öfver hans bekymmer eller öfver att han håller sina löften", och sedan jag på det sättet lugnat, stärkt och upptuktat mig sjelf en stund, gick jag åter in i för-maket.

Han stod vid fönstret och blickade ut i den dimmiga april-qvällen. När han hörde mina steg, vände han sig om och sade:

"Det var en bön till dig, som i första rummet förde mig hit — den, att hos dig få träffa och tala med Edla. Helt säkert känner hon undran och kanske oro öfver, att redan flera dagar förflutit, sedan jag kom hem, utan att hon sett eller hört af mig. Jag har endast kort tid att dröja här, och innan jag åter reser måste allt vara sagdt. Bed henne, du, genom helsning eller bref komma hit i morgon förmiddag. Jag infinner mig tidigt och väntar henne här. Du har ju intet att invända deremot?"

"Ack nej, kära barn — visst icke det."

"Jag vill lösa henne från löftet till mig", fortfor han och blickade mörk framför sig. "Ej skall hon slösa bort sin sköna ungdom i en ändlös väntan — hon måste återfå sin frihet och skall måhända sedan finna lycka —"

"Hör, Birger", afbröt jag, glad öfver tillfället att få taga humör och visa mig litet gensvarig, det kunde rätt vara veder-qvickande för oss båda; "nu säger du något, mot hvilket jag har åtskilligt att invända. Tycker du att Edla är en flicka, som man löser från löfte och återger frihet så der — så der på rak arm, hade jag så när sagt? Såra ej henne och plåga ej dig sjelf med sådana eländiga griller. Jag undrar just om hon mer slösar bort sin "sköna ungdom" i väntan på den hon älskar, än om hon — nej! vet du, jag orkar inte fullborda den dumma fras, jag nys lyckades afbryta. "Finna lycka!" Ack, Herre Gud! hvad det är förskräckligt pröfvande att höra en menniska tala så hjertans enfaldigt!"

Ett leende, i hvilket något af ungdomlig glädtighet åter stal sig fram, lyste öfver hans ansigte. Jag hade lyckats, han kände sig uppfriskad af den lilla peppar som kryddade dessa ord, hvilkas

innersta mening i sjelfva verket så väl öfverensstämde med hans egna innersta tankar.

"Haf tack för din lexa, gumor", sade han och tog sin hatt. "Jag skall repetera den för mig sjelf — att jag ej må ha glömt den i morgon. Och nu — god natt!"

Han tryckte min hand till afsked, och jag lyste honom ned för trappan.

Så kom den följande förmiddagen.

En vänlig sol kastade sina strålar in öfver de båda unga, som sutto i mitt lilla arbetsrum och afgjorde öfver sin framtid. Dörren stod öppen till förmaket, der jag tagit plats vid fönstret, och en och annan mening, som deras vexlande och upprörda känslor starkare betonade, nådde emellanåt mitt öra.

Från gatan hördes blandade toner af dessa olika "musiciens ambulans", som infinna sig med våren, både de bevingade, i skyn jublande, som sjunga gratis och för det de "måste sjunga", och de i jordens grus bundna, som, åtföljda af nyfikna och gapande barnskaror, draga från hus till hus för att af medlidandet tillvinga sig några slantar.

"Ack! kunde jag ge dig af de senare lika mycket som jag ger af det förra, skulle du ha mer än nog till grundplåt för att kunna börja ett bättre och nyttigare lif", tänkte jag och betraktade sorgsen den unga qvinnan, som närmade sig bärande en harpa, åtföljd af en äldre man med en fiol i sin hand.

Jag såg dem stanna utanför fönstret, men min uppmärksamhet fängslades af de samtalande i rummet bredvid, och jag hörde Edla säga:

"Nej, Birger, jag älskar dig endast bättre och högre, när jag ser dig så ädel och god. Jag har dig kär för din egen skull, huru skulle väl då sjelfviska tankar kunna bo i mitt hjerta?"

"Och på mig vill du vänta — än så länge?"

"Ja, all tid och evigt! Må vi göra den kärlek, som 'ej söker sitt eget' till vår, och vi skola vinna mer än jordisk lycka. Jag väntar trygg och glad, ty — jag älskar dig. Och blommor ej sällheten här — hvad mer? — jag väntar på dig ännu bortom grafven."

Några ackorder ljödo från harpan nere på gatan. En ballad, en af mina älsklingsånger i forna, länge sedan flydda dagar, träffade mitt öra, och jag lyssnade vemodfull, i det jag glän-

tade litet på fönstret, vid hvilket jag satt. Åter hördes nu Edlas röst:

"Och på mig vill du tro, Birger — än så länge?"

"Ja, som på ingen annan, ty — jag älskar dig."

"Och när åren stjåla min ungdom, och tiden bleker min kind" — —

I detsamma ljud harpan på nytt och en mild och böjlig stämma sjöng på vårt grannlands välbekanta språk:

"Det er ei i Din Vaar rig på Ungdom og Lyst,
Naar ei Sorgen har svævet Dig nær,
Som Du klarest seer Troskab og Ild i et Bryst,
Hvori Tid kun forhøier Dit Værd.
Trofast Kjærligheds Flamme vil aldrig gaae ud
Om end Ungdom og Skjønhed forgaaer,
Den er Solblomsten liig, der tilsmiler sin Gud
Naar han daler som naar han opstaaer."

En tår stal sig ned för min kind som en gärd åt både det förgångna och det närvarande, men jag torkade den brådskande bort, kastade ett par silfvermynt ned genom fönstret och uppfångade en tacksamhetens ljusglimt i den stackars sångerskans blick. När jag vände mig om, stodo de båda unga i dörren. Deras ansigten strålade.

"Trolofvade för andra gången", sade Birger Jarl och log.

Åren förrunno det ena efter det andra, utan att medföra någon förändring. Birger arbetade oförtrutet för uppfyllandet af de pligter, han åtagit sig och för det mål, som gömdes i framtiden. Ingen seger vinnes utan strid, och nog kämpade han mången gång förtröttad och blödande; men, som sagdt: rustad med ett fast och flärdlöst sinnes goda vapen och med kärleken till det rätta och hemmet som sköld, hade han gått ut i lifvets strid, och det var därför han vann.

Ack ja! ni kan tro den gossen var i allt så olik vår tids sjelfviska och njutningslystna ungdom; han kunde för egen del umbära och försaka, en ädel konst, som nu, dess värre, ringaktas och därför mer och mer tyckes komma ur bruk. Jag vill ej tala om, att han tillbakavisade det anbud hans rike farbror gjorde honom: giftermål med kusin Alma och penningar i öfverflöd — fastän nog hade väl de flesta fastnat på det gyllene lockbetet —

utan jag tänker företrädesvis på de många outhärliga vanor och ovanor med, förstås, som nu höra till för en ung man af "god ton", han må ha råd dertill eller ej — de funnos ej upptagna i Birgers utgiftsstat, men helt säkert stod der antecknad det mångt litet öfverflöd till glädje för dem i hemmet, särskildt för "lilla syster".

"Men, Birger", sade hans mor ibland, "skall du då ej tänka på ett eget hem? Jag trodde mig en gång i Edla V. få helsa en dotter och hoppades få sola mina gamla dagar i min sons lycka."

"Åh nej, moder, intet solsken ännu, jag väntar", svarade han då och gick undan, och när hon såg, att han undvek det ämnet, upphörde hon att fråga.

I början efter den sista trolofningen räknade jag de flyende åren, men de blefvo snart så tröstlöst många, att jag gerna prutade af ett och annat för Edlas skull, hvilket man sagt mig att somliga kvinnor bruka för sin egen — fastän det är naturligtvis förtal.

Men "trygg och glad", som hon lofvat, gick Edla sin väg. Jag vet, att det gjordes henne mer än ett fördelaktigt giftermålsanbud, som hade hennes fars hela bifall och som han varmt förordade, men när han kom det på tal, svarade hon blott leende:

"Åh nej — jag väntar allt."

"Jag menar du är konstig, flicka", sade han harmsen, "snart är ju din väntans tid förbi."

"Tror du? Det ordet var något värddt", svarade hon glatt och kyste honom.

"Förstå sig på fruntimmersgriller! Försöke det hvem som vill — men inte blir det jag", puttrade gubben och slog litet hårdt i dörren, när han gick.

Jag ser en fråga i ert öga: huru länge? säger den. Jo, först efter aderton år var deras väntans tid ute — aderton långa år.

På sista tiderna fick Birger allt flera förmånliga arbeten och uppdrag, och slutligen i höstas äfven en militär befordran, som undanröjde alla hinder. Bröllopet stod för en månad sedan, och aldrig har jag varit med om maken till fest.

Många brudpar har jag sett, af de unga, opröfvade, på förhoppningar rika, och det har alltid tyckts mig vara en vacker

syn, hvilken likväl den, som erfarenheten lärt, huru många förväntningar lifvet bittert besviker, aldrig kan betrakta utan vemod. Men detta brudpar! I det förgångna låg en borgen för det kommande, och derifrån spred sig öfver dem ett ljus, i hvilket man klart såg, att från deras eget inre skulle aldrig någon skymmande skugga falla.

Ungdomens rosor blommade ej på brudens kind, ynglingens eld lågade ej i brudgummens blick, men kärleken, som "ej söker sitt eget" och troheten, den bepröfvade, som väntar än så länge, prydde dem med en högre skönhet än ungdomen förlänar.

Det sade också den gamle prosten i det utmärkta tal han höll efter vigseln och som rörde alla menniskor till tårar. Att det var det vackraste tal han hållit i hela sitt lif, det är jag fullt säker på, men också — hvilket ämne! Jag mins, att han särskildt lade vikt på, att mannen skall ära sin hustru, ty "den sin hustru ärar, han ärar sig sjelf", sade han, och det tyckte jag just var ett sant ord; också menade han väl, att en sådan hustru var all ära värd. Om kärleken och tillgifvenheten talade han så det riktigt värmden i hjertat, men som en *sann* andans man visste han intet att säga om den äktenskapliga undergifvenheten. Han ville väl dermed låta förstå, att ömsesidig sällhet ej kan hvila på en så tvifvelaktig grund, och för det skall jag hålla honom räkning i alla mina lefnadsdagar.

När jag omfamnade Birger Jarl, sedan den högtidliga akten var förbi, stod den stunden, då jag höll honom i mina armar framför dopfunten, lifligt för mitt minne. "Nu vet jag hvem du är", tänkte jag, "och kan nämna dig vid det namn du fått i lifvets dop, du är — en ibland hundra."

I den lilla bygnaden der borta, framför hvilken körsbärs-träden fälla sina hvita blommor, ha de redt sitt bo, och derinne — närd af något bättre än jordens mull och den flyende dagens sol — står nu deras lycka, den länge väntade, i blom.

Sorella.

3. Ett poem af Stagnelius.

Nedanstående poem af Stagnelius, som icke finnes upptaget uti hans samlade arbeten, har blifvit oss benäget delgifvet. Manuskriftet, ursprungligen meddeladt af hans syster, är skrifvet med poetens egen hand, och tillhör en af våra bekantas autografsamling. Bildrikt och hänförande bär detta poem i hvarje rad den snillrike och mjeltsjuke skaldens prägel. Att Stagnelius sjelf funnit värde i poemet synes man kunna sluta deraf att han, sedan det blifvit utskrifvet, med i marginalen tecknad numrering omkastat versernas ordning.*) Äfven tro vi oss göra läsaren ett nöje med att anföra några af samma autografsamlare erhållna små skämtsamma tillfällighetsstycken utaf den genialiske skalden, hvilka tillförne icke varit tryckta.

Elegi.

Som försonarns törnbekrönte hjässa
Sjönk på korset mot dess helga bröst,
Sjunker solen. Blixtarne sig hvässa
Och i öknens vaknar stormens röst.

Ej i högblå, stjernbekransad slöja
Aftonstunden tronar öfver mig,
Kulna väder i dess spår sig höja
Och i moln dess hufvud gömmer sig.

Månen fram ur österns portar tågar,
Mörk och blodig, darrande och vild.
Dödens fackla i haus händer lågar
Tyst han framgår, jemrens skumma bild.

Hesa ufvar! Hemskt ert rop J blanden
Med den sena aftonklockans ljud.
Bleka dimmor stå på öde stranden
Spöken likt i grafvens hvita skrud.

Flydd är dagen — o! på ljungelds vingar
Öfver mig han dundrande förflög.
Minnets harpa inga nöjen klingar
Blott de nöjen hoppets zित्रa ljög.

*) Vi hafva bibehållit poetens eget stafningsätt.

Ej att sjunga lifvets unga fröjder,
Hjässan kransad, glädjen i min blick,
Jag på fria daggbeströdda höjder
Gyllne morgonen till möte gick.

Ej i skygd för middagssolens lågor
Jag med vänner under löfvets sal
Satt vid bågarns friska purpurvågor,
Satt med tärnan i en skuggrik dal.

Flydd är dagen — och i dyster öken
Bytes jorden med dess trollbehag.
Flydd är dagen — och i blix och töcken
Vankar ensam mellan grafvar jag.

O! hvem lär mig lösa lifvets gåta?
Hvem beskär i ödets bok en blick?
Föddes mänskan endast hit att gråta?
Var för smärtan blott hon känsla fick?

Huldt, inbillning! dina ljusa drömmar
Rosenkrönta för mig dansade —
I min framtid vällde Edens strömmar
På den tafla hoppet målade.

Tärnans kyssar, vänskaps hulda möte,
Bygdens frid och snillets lagerkrans,
Allt mig loftes — för mitt sträckta sköte
Allt försvan som meteorens glans.

Under qvällen, krönt af silfverstjärnor,
Ingen Hilma, rodnande och säll,
Svär mig trohet. Inga glada tärnor
Festligt dansa på vår bröllopsqväll.

Ej i ring med bygdens gråa fäder
Talar jag om skördarna och Gud —
Ej i lunden mina lågor qväder —
Ej i löfvet slumrar med min brud.

Ödets blixtar ödets brant updagat —
O! hur skulle jag lycksalig bli?
Nu med blygd jag finner mig ha jagat
Återskenet af min fantasi.

Inom mig den verld af sällhet myste,
Som jag dårligt sökte utom mig.
Mildt i hoppets gyllne dröm hon myste — (lyste?)
Och jag förde mot naturen krig.

Så Narciss, vid källans silfvervågor,
 Satt från lifvets alla fröjder skild,
 Så förtärd af idel kärlekslågor
 Log han sorgligt mot sin sköna bild.

Klagansvärda! ej som barn jag tänkte
 Att Din lott min skulle bli en dag
 När jag tårar åt Ditt öde skänkte
 Vid Nasonska harpans ömma slag.

Hvarför klaga? Fåfängt stormen tjuter,
 Regnet brusar, thordönsviggen slår,
 Snart mig hvilan i sitt sköte sluter —
 Snart vid dödens herberge jag står.

Bygdens tärna ren min svepning spinner
 Ek ju fälles under ugglans skrik.
 Lampan fylles. Snart dess låga brinner
 Melankoliskt vid mitt bleka lik.

Och ur dödens nattligt mörka salar
 Hör jag grafvens fé sin harpa slå
 Mildt dess stämma hjertat öfvertalar
 Ömt hon kallar till sitt famntag så:

Arme gosse! som därute gråter
 Hit till mig i fridens boning kom.
 Ödets Tiger här sitt rof förlåter
 Smärtan bleknar här och vänder om.

Inga tårar i min kammar falla,
 Inga suckar återljud här ge,
 Inga åskor hit sitt dunder knalla,
 Glad här tömmes glömskans bågare.

Dig jag skärat hvita brudgumskläder,
 Krants af liljor virat åt Ditt hår,
 Ufven ju vår bröllopsvisa qväder,
 Bäddad, bäddad ren vår brudsäng står.

Improvisation.

Författarens svågers, landssekreteraren *Gustaf Engzell*, födelsedag firades med en bål, vid hvilket tillfälle nedanstående stycke under drickandet skrefs. *Strömberg* var smedsmästare och husets egare, *Eklund* och *Henrik* tvänne af författarens vänner, och *Jenny*, en fröken Hellenstjerna.

Gustafs skål!
Kring fältet skimrar aftonsolen,
I vår bål
Sig speglar hela polen.
Gustaf snällt
I glasen punschen håller.
Tuppen flaxar, hunden skäller,
Strömberg hamrar gällt.

O, hur kär
Är oss den saft i glasen perlar!
Brödrens här
Kringfladdrar den, likt fjärlar.
Ekelund
Ses sjelf med glädje dricka,
Sjelfva Henrik ser jag slicka
Glädtigt sig om mun.

Jenny stum
Vid fenstret och sin båge sitter,
Nålen krum
Ett styng ej göra gitter.
Gud vet hvart
Den flickans tanke sväfvar;
Drickom, fast magneten sträfvar;
Kniberg kommer snart.

Gustafs skål!
Kring fältet skimrar aftonsolen.
I vår bål
Sig speglar hela polen.
Låt oss nu
Tacksägelse då dricka;
Tänkom sen hvar på sin flicka,
Henrik, äfven du!

Charader.

Mitt *första* man på kläder bär,
När riktigt man hofverar,
En skogsprodukt mitt *andra* är,
Mitt *hela* kurtiserar. *)

Mitt *första* är detsamma som mitt *andra*,
Mitt *hela* lugnt och rakt på gatorna ses vandra. **)

Mitt *första* kransar flickans hår,
Mitt *andra* Calmar stad.
Med sminkad kind mitt *hela* går
Och duger till charad. ***)

Mitt *första* än till prydnad tjenar
Af tro, som gäckar tidens elf;
Och än af evigheten sjelf
Det ömsom till symbol sig länar.
Mitt *andra* finns i alla hus,
Och i, och på, och under jorden.
Mitt *hela* stammar smått på orden,
Är elegant och säljer snus. †)

Vädren med mitt *första* spela;
När mitt *andra* flickan gör,
Till förtjusning hon oss rör;
Svarta strumpor bär mitt *hela*. ††)

4. Bref från Wien.

Återblick.

”Die Hohen Herrschaften”.

Ehuru utställningen är slut och din vän snart tillbaka i den lugna hamnen, vill jag ånyo låta den lefva upp i min inbillning

*) Fransén; icke skalden. **) Elfström. ***) Roosvall. †) Ringsten. ††) Stråle.

och likasom sätta ramen kring de spridda bilderna, att du bättre må inse deras sammanhang — ifall ett sådant finnes för någon annan än mig sjelf.

Kanske att det skulle roa dig att få höra något närmare om "die hohen Herrschaften" som varit inne i min paviljong? En eller annan sådan förirrade sig också dit och jag vill nämna dem i ordning, som de kommo.

En vacker morgon kl. 10 stannade ett par rullstolar utanför mitt slott. 2:ne damer stego ur, gingo lätt uppför trappan, en af de medföljande kavaljererna anmälde: "die Erzherzogin Elizabeth", (fint folk anmälades alltid, att man skulle bevisa dem skyldig vördnad) och in steg sagda dam, en lång, smärt brunett omkring 30 år gammal. Det var första gången paviljongen hedrades med ett dylikt besök och under en minut greps jag af en sådan förvirring, att jag ej kunde framstamma ett ord. Den ene af kavaljererna fästade på mig en hastigt forskande blick, hvilken jag uttydde så: "är hon dum eller blott förvirrad?" Förmodligen utföll granskningen gynnsamt, ty han närmade sig och sade vänligt: "För prinsessan ikring och visa henne er utställning — ni talar ju tyska?" Det vänliga tilltalet återgaf mig i ögonblicket min fattning och jag närmade mig den höga frun. "Hon är dock blott menniska, hviskade det inom mig, och du står ju på svensk botten!" I detsamma fördes en flick af den 3-uddiga blågula fanan in genom det öppna fönstret — jag nickade åt den — tilltalade furstinnan och glömde snart min förvirring för hennes kloka frågor och intagande utseende. Ett obestrifligt faktum är att herrarne af huset Habsburg hafva god smak ifråga om qvinnoskönhet; de flesta erkehertiginnorna äro unga och vackra — furstinnan Elisabeth icke minst; derjemte besitta de flesta en ädel hållning och det mest intagande sätt. Utom all fråga tillhörde den höga frun "3:dje klassens passagerare"; hon besåg allt noga, gaf sig tid att lyssna och se, samt tänkte öfver, hvad hon såg. Hon lade särskildt märke till Prinsessan Eugenie's statyetter och Fröken Vernqvists solfjäder. Hon mottog af mig vid utgåendet en katalog och begaf sig sedan till skolhuset, der rektor S. förde henne ikring och spelade orgel för henne. Hon fortsatte till de öfriga svenska byggnaderna och slutade i restaurationen, der hon, efter att ha besett allt, intill kök och källare, intog sin frukost.

Du undrar kanske att jag, som är så modig, "vid ingången kom af mig"; men vi kunna i Sverge ej göra oss en föreställning om den afgudiska vördnad, som i andra länder egnas högt upp-

satta personer, isynnerhet medlemmar af regerande hus. På afstånd kan denna ytterliga vördnad förefalla löjlig; men mången som gycklar deröfver hemma skulle nog i de höga personernas närvaro förvirras... och kanske sluta med "att taga seden, dit man kommer."

En annan vacker förmiddag, det var i medlet af Juni, vi voro ej fullt färdiga engång, öfverraskades jag af att se en mängd ungrare med ett par damer på en gång inträda. En fin dam började genast taga reda på allt på det noggrannaste sätt; men på en gång fick hon likasom ryckningar i kroppen, flög hit och dit mellan fönstret och dörren, och sträckte ut den svanlika halsen likasom såge hon syner. Jag skulle just fråga henne, om hon mådde illa, då en kavaljer anmälde: "furstinnan Andrassy"; min fina dam flög fram till dörren, föll så godt som på knä och kysste ödmjukt den hand, som furstinnan räckte henne. Uppträdet föreföll mig så genomkomiskt, att jag, mot min vilja, utbrast i skratt. Till all lycka voro de närvarande ungrarne så fullt upptagna med furstinnan och hennes gemål, som nyss tillkommit, att mitt brott mot all konvenans ej märktes. Som vanligt ville jag vara cicerone, men furstinnan sade något till mig på ungerska, som jag ej förstod och gjorde en afböjande åtbörd, samt föredrog, att ur andra hand och på ungerska, af den dam hon förut inskickat, låta sig allt föredragas. Jag satte mig sålunda i all sköns ro ned, tog mitt broderi och läto ungrarne agera för mig. Då närmade sig fursten sjelf. Jag steg upp. "Vet ni, hvem jag är?" frågade han. "Ja, min herre", svarade jag på franska, "ni är furst Andrassy, Österrikes premierminister; jag har erbjudit min tjänst till furstinnan, men olyckligtvis förstår jag ej ungerska." Min kännedom om franska språket har i Wien hjälpt mig ur många svårigheter; på intet ställe i verlden kanske gäller en sådan kunskap mer; det är som ett adelsbref. "Ni är svenska, förmodar jag", sade fursten, på samma språk, "och vill kanske visa *mig* er utställning." "De tout mon coeur, monseigneur!" Och så var den saken afgjord. Ett märkvärdigare par än dessa båda skall man få leta efter — han högre, en verklig typ för en ungrare i mannaårens fulla kraft, hon fin och späd och skön som en nattviol — och dock ha de genomgått underliga öden. Samme man, som nu i verkligheten styr Österrike, var 1848 nödsakad att fly undan schavotten. I lugna tider är det ingen konst att vara ungersk magnat, men i oroliga fall de högsta hufvuden först. Jag hann tänka med

Geijer, då jag såg deras herrligheter: "bäst är att vara beredd på medgång som fall!"

Jag fick göra bekantskap med många personer, framstående genom börd, rikedom eller förtjenst — och sedan man vänjer sig vid högheten, iakttagert man hos sådana personer saker, helt egendomliga för dem. De äro menniskor, som vi andra; dock äro de genom uppfostran, traditioner, genom sin vanliga omgifnings värnadsfulla undfallenhet, för att ej säga något mera, helt olika utvecklade. Deras åskådningssätt är alldeles olika. På vissa tecken känna de igen hvarandra — och den som studerar deras uppträdande, om också blott i det yttre, känner dem snart åtskiljts från andra. Hvari ligger olikheten med andra menniskor? I den lugna *säkerheten*, hvarmed de uppträda. Hvar de än äro, utgöra de alltid den medelpunkt, kring hvilket allt vänder sig; i den oerhörda *sjelfbeherrskning*, hvarvid de blifvit vana genom uppfostran, och som lär dem, äfven om de äro måttligt begåfvade, att utöfva inflytande på sin omgifning; i detta obeskrifliga *lagom*, som icke finnes uttryckt i deras språk, men hvaraf deras väsen bär pregeln; i detta intagande och blida väsen, som endast kan förvärfvas i en förfinad krets, så vida det ej rent af är medfödt och fortplantas från led till led inom vissa slægter, såsom en sida af väsendet. Jag föreställer mig, att en Habsburgare t. ex. anser sig, blott genom börd, totalt afskild från den öfriga menskligheten. De kunna vara nedlåtande mot alla, och lika mot alla — afståndet förblir dock alltid lika stort. På samma sätt med furstar och grefvar; hvar och en utgör alltid medelpunkten i sin omgifning. De halft barbariska ungerska magnaterna äro kända för stoltheten öfver sin gamla börd. Så förvaras, enligt sägnen, i det Esterhaziska huset en stamtafla, på hvars 20:de eller 30:de sida står: "ungefär vid denna tid skapades verlden" — huset Esterhazy hade nemligen redan vid denna tid egt bestånd i många sekler.

Du minnes att jag redan i början af Juni af vår kommissarie blef presenterad för baron Schwarz-Senborn, utställningens upphofsman och ledande vilja. Det skulle blifva mig förunnadt att råka honom under helt andra omständigheter. Jag känner honom naturligtvis ej närmare, men tror mig dock kunna säga, att han är en högst ovanlig menniska. Hvad det vill säga att skapa, ordna och vidmakthålla en verldsutställning af de jättelika dimensioner, som den i Wien, förstår ingen, som ej varit med — der till fordras ovanliga både själs- och kroppskrafter. Och hur han

skötte sitt åliggande! Ej nog med, att han tillbragte hela dagen i utställningen, såsom högste befallningsman för alla anordningar — såsom ciceron åt kejsare, konungar och furstar; han tillbragte der äfven mången natt, inspekterande de särskilda husen, såg efter att elden var släckt hos de 40 à 50 restaurants, som der funnos, att intet ljus fick brinna efter 10; att intet oljud fick föras; han hade derjemte sin mottagningstid på natten emellan kl. 10—12. På morgonen mellan 7—9 tog han äfven emot. När han sof, begriper jag ej. Nu hände det sig så, att hans kejsarliga och kungliga majestät i nåder ville taga "die schwedische Gruppe" i närmare skärskådande. Om denna märkliga tilldragelse, som bör antecknas i våra tideböcker, erhöll kommissarien bud på bud, att allt skulle ordnas, en sak, som han begrep dessförutan; derjemte kom baron Senborn sjelf till jagtpaviljongen för att se, om den vore värdig, att beträdas af en kejsare. Olyckan ville, att paviljongen var stängd, emedan det skurades öfverallt för att vara i ordning till dagen derpå, då besöket motsågs. Den ädle baronen slapp med möda in och häpnade af bestörtning, då han fick se, att väggen i förstugan hade ett hål, så stort som en specieriksdaler. Han blef ond, väsnades och surrade, som en broms, och fick till slut tag i den olyckliga föreståndarinnan. "Hör nu", sade han häftigt, "hvarföre släpps jag ej in — och hvad betyder hålet på väggen? — vet ni att kejsaren kommer hit i morgon?" Kan jag väl hjälpa, att jag skrattar åt onda människor? Då jag i hast qväfde min skrattlust, frågade han ännu ifrigare: "vet ni, hvem jag är? och hvem är ni?" Han såg ut, som om han ville sätta mig i kurrän. Jag öppnade hastigt min dörr, och tog en solfjäder*), som låg på bordet. Jag visade baronen solfjädern och sade på franska: "Skulle jag ej känna igen den man, hvars porträtt vederqvicker hvarje expositionsbesökare i utställningen, och ur hvars hjerna utställningen springer fram? Jag är föreståndarinna för denna afdelning, jag är svenska, och har utfört min kommissaries bud att låta skura här — derföre är huset stängdt. Hålet på väggen betyder, att wienerpubliken i sin vettgirighet vill se af hvilka material huset är bygd och derföre har den gjort detta hål, som förstoras af hvarje ny vettgirig. Tills i morgon skall allt vara i ordning — då hans majestät besöker oss här i *Sverige*." Jag var nu ytterst allvarsam. "Såå", sade baron Schwarz — "då råkas vi i morgon: au revoir."

*) Sådane solfjädrar, med Senborns porträtt, och utställningen framträdande ur hans hjerna, tillverkades i Maschin Halle och såldes för 50 öre.

Och så var den faran öfverstånden. Jag hade nu tid att skratta ut. Dyrbara språk, som sätter mig i stånd, att lotsa mig ur alla faror!

Den 26 Augusti randades klar och varm; kl. 7 redan 30° i skuggan; $\frac{1}{2}$ 8 var jag i paviljongen, hvilken dagen förut blifvit omordnad, skurad, dammad; en sista blick skänktes åt anordningarne af vår kommissarie, hvilkens snabba öga intet fel undgick; i förstugorna uppställdes soffor, gungstolar, bord, prydda med konstgjorda eller lefvande blommor. Den öfre våningen med sina eleganta smårum, sängkammare, badrum och prydliga veranda var högeligen inbjudande; $\frac{1}{2}$ 10 väntades det höga besöket, en god stund förut var allt färdigt och vi gingo väntande. Ängslig var jag ej alls denna gång — kommissarien var med, och han var van vid höga herrar — blott litet undrande i mitt sinne, om kejsaren verkligen vore olik andra människor. Slutligen kom det efterlängtade ögonblicket — kejsaren anlände med sin icke synnerligen talrika uppvaktning. De närvarande svenskarne emottogo honom vörnadsfullt, men utan det kryperi, som förefaller en nordbo så obehagligt; han var artig och helsade vänligt på mig, då jag presenterades af kommissarien. Ett drag af godhet låg öfver hans ansigte, fåradt i förtid af bekymmer eller arbete. Redan kl. 5 om morgonen lär han sitta vid sitt arbetsbord. Han lär tala 13 språk. Ehuru han är ung, har hans lefnad varit rik på vexlingar: mordförsök och revolutioner ha gjort hans lif bittert; nu tyckes han vara mycket älskad, åtminstone i Wien. Ifrån skrifbordet beger han sig till utställningen och tillbringar der 2 à 3 timmar dagligen. Det måtte ej vara angenämt att vara kejsare!

Temligen tankspridd föreföll han mig, men emellanåt visade en fråga, att han tänkte på hvad han såg. Så fort han kom in i det stora rummet stannade han och såg på Billströms blommor. "Den sköna buketten", sade han till sin omgifning, hvilken pligtskyldigast tittade på väggen. Om träsakerna frågade han: "ha fruntimmer gjort äfven dessa?" "Allt utan undantag," svarade kommissarien och jag på en gång. Skodonen från mamsell Wessberg och de Rönblomska handskarne fäste derefter hans uppmärksamhet. Så gjorde han rondan igenom rummen och utkommen i den trefliga förstugan ljusnade Hans Höga Nåde, sprang lätt upp på trappan och in i badrummet, der kullan, iklädd sin skrud, visade apparaterna. Då log kejsaren, om åt kullan eller åt det framqvällande vattnet, vet ingen — men äfven omgifningen tyckte att det var så roligt, att de instämde. Så är det att vara tongif-

vande. Sedan han ifrån andra våningens veranda sett på den vida utsigten, lemnade han jagtpaviljongen och fortsatte färden genom de svenska afdelningarne.

Kunst-Halle.

Du har anmärkt ett och annat mot mina omdömen i konstväg; men jag ber dig, kom ihåg att jag väl är konstvän men aldrig gifvit mig ut för konstkännare. Jag uppfostrar dock mitt öga och går småningom framåt. Hvem vet, om jag ej kunde komma så långt en gång, att jag uppfattar till och med den dimmiga Karin Månsdotter, som skön? Det blir väl sedan jag sett Italia la bella. Förr har kanske i grunden ingen rätt att skriva om konst, ej en gång för sitt nöje?

I konstafdelningen var jag några gånger tillsammans med ett par framstående konstnärer, och det var högst intressant att jemföra min uppfattning med deras. Den ene var sträng kritiker och kunde ej njuta af det skönaste konstverk, såvida ej alla teknikens fordringar voro uppfyllda. Han förstörde nästan allt mitt nöje: just därför, att han var grundlärd, var han odräglig. Bland annat skämde han bort Vinges stora tafla för mig. Hans förtjusning var en staty i italienska afdelningen, föreställande "Jenner med pincetten" — samt en sårad slafvinna. Huru många år skall jag väl hålla på att uppfostra mitt öga för att finna behag i något dylikt? Den andre konstnären, min vän, hade en stor förmåga att sänka sig ned till min ståndpunkt. Han omtalade mästarnes historia — hvar de studerat, huru de lefvat, hvarifrån de hemtat sina ingifvelser, om en eller annans tragiska död. Bilderna blefvo liksom lefvande. De stego ned ur sina ramar och talade om för mig sin historia. Af några har jag så starkt minne, att de nog följa mig genom lifvet.

I franska afdelningen har jag goda vänner. Utom min gamla fru af Jaquemart har jag ännu 2:ne — på sätt och vis motstycken — den ena, Virginie, slumrande den sista sömnen; gungande på vågorna; de skyddande ögonhåren gömma väl de ljufva ögonen, aldrig skall hon mera slå dem upp; korallhalsbandet glimmar på den hvita halsen, och i vågen har hon tappat en liten sko, som sakta vaggas efter henne. En blå dräkt höljer den unga flickans späda kropp — hon föredrog ju att dö, hellre än att af-tagga den; i stället för Virginie skulle det kunna vara, ren-

heten, eller oskulden. Ett barn, som såg den, ryckte sin mor i kjolen och hviskade: "se, hon sofver!" "Ja," sade modren lika sakta: "det är den sömn, hvarur man aldrig vaknar!"

Hufvudfiguren på den andra taflan är ock en qvinna, en slafvinna. Till höger på taflan sitter en romare i blå, präktig sammetsdrägt; vårdslöst har han kastat den ena sammetsstöfveln öfver den andra; med korslagda armar, något tillbakalutad, kastar han pröfvande blickar på en ung slafvinna, som utbjudes till honom af en gammal, afskyvärd jude. Med rå hand rycker denne af slafvinnan det lätta tyg, som höljde hennes tjusande gestalt. I förtviflan böjer hon sig framåt, då det rika håret faller ned och skyddar henne till en del. Men Romaren är kall och lugn — hans begge hundar se mera deltagande ut; småningom blir han oviss i sitt sinne, skådespelet börjar att väcka hans intresse — skall hon bli hans — eller hvem skall hon tillfalla?

Du ler; en tafla kan ju blott framställa *ett* moment. Sant — men denna var målad så, att jag såg, hvad som skulle komma. Är det icke med äkta konstverk, som med goda böcker? De uppväcka nya tankar, hvarje gång man ser dem. Det förekommer mig, som om man allt mer trängde ned i författarens eller konstnärens personlighet. Om ej så vore, hvarföre läser man om goda böcker eller ser ånyo konstverk?

Att konstnären som målat denna tafla var ung, såg jag genast: att han aldrig mer skall måla, erfor jag af min vän, Han stupade vid Paris' belägring, 27 år gammal.

Alla afdelningar erbjödo intressanta saker, ehuru jag helst uppehöll mig i den franska. Min bästa vän fins dock ej der utan i den *nordtyska*. Der fäste 3 taflor företrädesvis min uppmärksamhet. Den första var en scen från det sista kriget och förestälde en officer på bår med lagern kring den bleka pannan. Nedlutad öfver honom böjde sig hans unga maka i djup förtviflan. Med den ena handen tryckte hon sin makes, den andra omslöt ett årgammalt barn, hvilket, lekande och obekymradt, bildade en stark kontrast till modrens sönderslitande sorg. Hvilan låg hos den döde. Verldens glädje och smärta voro för honom intet och döden hade tryckt sin frid på hans drag. En svensk officer bland jurymännen förklarade denna tafla för den skönaste på hela utställningen; djupt rörande var den i sanning. Min vän visade mig äfven en historiemålning, som han ansåg, såsom ett af nutidens märkvärdigaste konstverk. Det förestälde en man, jagande efter Lyckan. Långt till venster, syntes Lyckan på sitt snabba

hjul rulla förbi. Henne jagar i andlös ifver en man, som svingat sig upp på en eldig springare för att så mycket säkrare nå henne. Framåt bär det, blicken lågar, håret är i vild oordning, bröstet häfväs, hvarje hinder kullkastas och öfverrides, ja — öfver en ung och skön qvinnas blodiga kropp går vägen. "Jag trodde, att hon var Lyckan — jag blef bedragen — bort! blott öfver hennes lik går vägen." — Men den jagande är ej ensam . . . omärkligt rider *döden* vid hans sida, och just som ynglingen skall rycka en flick af gudinnans fladdrande klädnad, nås han af dödens fasta hand . . . Sjelf ser han det ej; men jag ser det, och ryser . . .

Har du väl hört omtalas konungen för alla tyska målare, *Knaus*? Han hade många vackra taflor på utställningen och var äfven med bland jurymännen. Om en af hans taflor vill jag berättas en saga, kanske mest därför, att den taflan blef min bästa vän. *Knaus* hade nemligen målat sin lilla dotter, en småtäck skolflicka om 8 år. Klädd i en mörk dräkt med stort, omslutande svart skolförkläde, som allmänt begagnas i Frankrike och Tyskland, med bokväskan under armen, barhufvad, med kam i håret, trippar den lilla tösen i skolan. De små fötterna gå så kringt, att snart är hon der. Vacker är hon ej, men hon ser glad och beställsam ut. Nåväl, i Wien fick *Knaus* telegram, att flickan var sjuk — han lemnade genast jury och Wien samt skyndade hem. Den lilla skall aldrig mer trippa till skolan — aldrig mer behöfver hon sina böcker — han kom lagom att få sänka henne i grafven. Men jag tror för visst, att den store konstnären alltid skall hafva henne i sitt rum och i sitt hjerta, och att han välsignar den konst, som förevigat hennes bild.

Min sista timme i utställningen tillbragtes i Kunst-Halle. Hvarje god vän skulle ha en sista blick — *Wahlbergs* landskap i *Salle carrée*, *Jaquemarts* fru, och *Virginie*, *Slafvinnan*, *Lyckan*, alla vackra franska och engelska barn — några präktiga hundar, som bevakat gobelinerna — och främst och sist den lekfulla, älskliga, naturliga, trippande skolflickan — den enda tafla, som jag skulle vilja hafva med från Wien — om jag ej för evigt hade den fästad i mitt hjerta.

Slutord.

Nu till slut några ord för att besvara din fråga huru våra svenskar taga sig ut här i Wien. Jag tror mig utan partiskhet kunna säga, att de flesta gjort synnerligt godt intryck och att de på ett förträffligt sätt fyllt sina platser. Slumpen har fogat, att de alla, förmän och underordnade, se bra och ståtliga ut: mången gång har t. ex. den unge konstapeln i arméförvaltnings utställningen blifvit helsad med ett "wunderschön!", och "die Marie" som hade stort skönhetsinne kunde ej se sig mätt på vikingarnes afkomlingar. Äfven de svenske och norske jurymännen voro godt folk och deras kunskaper, isynnerhet språkkunskap och belevnhet, lofvades mycket. Ett litet folk, som svenskarne, måste i flere hänseenden stå efter de större industriella folken, men det finnes ett sätt att jemna skilnaden, och så skedde här, jag afgör ej om af slump eller öfverläggning. Flere af de svenske och norske jurymännen voro nemligen verkliga *personligheter*, och i en Jury kommer det mindre an på, att ett folk är talrikt, än att det är *väl* representeradt. Personligheten gör sig der gällande och dit den anför, följa de andra efter. Svenskarne gjorde sig öfverallt på ett fördelaktigt sätt bemärkta: en gång iakttog jag detta på ett eget sätt. I främmande land tycker man sig solidariskt ansvarig med sina landsmän och känner deras framgång eller motgång såsom sin egen. Det var vid den festliga prisutdelningen den 18 Augusti. Jag hade jemte ett par norska damer fått plats på ett galleri, hvarifrån man såg förträffligt. Våra ögon sökte helt naturligt våra landsmän och följde dem med en viss stolthet. En uniformerad herre, som jag ej kunde påminna mig hafva sett förr, kom artigt fram till mig, och frågade: "vet ni, Madame, att *er* grefve Sparre fått Ehrendiplom?" Jag svarade, ja! och måste le åt en man, som blott af mina ögons riktning dömde att jag var svenska.

Vill du till sist höra mitt slutpåstående om den svenska utställningen i Wien, så vill jag säga, att den i allmänhet var tillfredsställande, i några afseenden öfverträffad. En af presidenterna i Juryn karakteriserade den sålunda: "den svenska utställningen ser anspråkslös ut på ytan, men är olik andra länders deruti, att ju närmare man tränger in i den, ju redbarare finner man, att hon verkligen är. Allvar, redbarhet och enkelhet, äro företrädesvis svenska dygder!" Eja! att han hade rätt!

Din Gerda.

5. Nationalsång (13 Mars 1848).

Af Petöfi.

Ungarns söner, upp till striden!
 Aldrig eller nu är tiden.
 Frihet köpa eller sälja,
 Det är frågan. I mån välja!
 Men vid Ungarns Gud, som lefver,
 Svära vi,
 Svära, att härefter aldrig
 Slafvar bli.

Hittills voro vi blott slafvar,
 Blott en skam för fädrens grafvar.
 Frihet blef vårt arf och gåfva,
 Skänkt af dem, i träljord sofva.
 Men vid Ungarns Gud, som lefver,
 Svära vi,
 Svära, att härefter aldrig
 Slafvar bli.

Den ett fosterland ej eger.
 Hvars elända lif mer väger,
 Än hans hemlands kränkta ära,
 Som för död kan fruktan bära!
 Men vid Ungarns Gud, som lefver,
 Svära vi,
 Svära, att härefter aldrig
 Slafvar bli.

Bättre än att bojor draga,
 Skrifva är med blod vår saga.
 Ej vi må i bojor qvida:
 Fram mitt svärd ur rostig slida!
 Ty vid Ungarns Gud, som lefver,
 Svära vi,
 Svära, att härefter aldrig
 Slafvar bli.

Ungarns namn skall högre stråla,
 Nytt sitt gamla rykte måla,
 Nesan, som man på det lade
 Vilja vi nu aftvä, glade.
 Ty vid Ungarns Gud, som lefver,
 Svära vi,
 Svära, att härefter aldrig
 Slafvar bli.

Der sig våra grafvar höja,
 Skola barnbarn knä se'n böja,
 Och, välsignande i bönen,
 Gifva brustna hjertat lönen.
 Ty vid Ungarns Gud, som lefver,
 Svära vi,
 Svära, att härefter aldrig
 Slafvar bli.

L. v. K.

6. Om de gamle nordboarnes uppfattning af qvinnan.

Anteckningar vid en föreläsning af O. Arvesen.

I alla upplysta tider har man ansett, att den aktning och den lifsuppgift qvinnan innehaft varit folkens värmemätare, måttstocken för gradtalet af deras inre värme, och man har tillerkänt de folk der qvinnan var högst ärad, den högsta bildningen, ej hufvudets utan hjertats; ty det folks *hjerta* måste vara gripet, som fått ögat upp för hjertats betydelse, som fått den andrikhet, att de inse hurusom, då fråga är om hjertat, der måste blifva likställighet mellan man och qvinna. Inför de eviga sanningarne blir det ej spörsmål om mannens styrka, klokhet och själsbegåfning, utan om hvem som eger den varmaste kärleken, och der står qvinnan till och med ett stycke framom mannen. Deraf kommer det att ej de så fint kännande grekerna, ej *våra* förfäder ens, gåfvo qvinnan en sådan plats, som den kristendomen kommit henne att intaga. I våra dagar, liksom i grunden detta alltid delvis varit fallet, måste de män, som vilja göra något stort och blifvande, eller rätteligen: som vilja göra något alls, nödvändigt taga qvinnan med. Grundtvig sade en gång vid en återblick på den långa tid då han sjöng utan lyssnare, att han dock alltid hoppades det hans sång skulle finna väg, ej blott till Danmarks bygder, utan äfven till Norges fjälldalar och Sveriges lunder, samt yttrade sin glädje öfver att nu så skett; "men", tillade han, "jag hade aldrig hunnit derhän, om jag ej förut vetat att finna lifskällorna: *qvinnans hjerta* och *ungdomens barm*. Kan man finna dem, eger man framtiden; hvarom icke tillhör han den, som vetat att uppsöka dessa källor."

Man behöfver ej hylla den öfverdrifna engelskt-amerikanska emancipations-riktningen derför att man, som ett oafvisligt kraf, framställer att qvinnan skall tagas med i allt, dragas in i hvarje lifsgerning, och på hvarje andens område dela lika med mannen. Betydelsen häraf för mannen sjelf är oberäknelig. Vi behöfva blott minnas att i hvarje hem der barnen fått en djup pregel, så hafva de fått den af en djup moderstämma. Blifva barnen hvardagliga, sjukliga, småaktiga, så har *hon* satt den lilla så väl som den stora pregeln på det unga hjertats mjuka vax. Många vattuströmmar kunna ej bortskölja de spår som ett hem, godt eller dåligt, lemnat i barnasinnets; och då vi ju alla önska att hvarje kommande släkte skall stiga ett trappsteg högre än det föregående, att våra barn skola blifva bättre än vi sjelfva, rikare i allt som är godt och kärlek värdt, så böra vi taga qvinnans krafter till fullo med, för att hinna vårt höga mål i detta fall. Hon har hittills varit föga med om mannens allvarliga, verkliga arbete vare sig på riksdag eller kommunalstämma, vare sig inom vetandets eller konstens områden. Ringa aktad, så inom hemmen, som ute i verlden, när fråga varit om livvets stordåd, har hon grott fast vid grytan och väfstolen på landet, vid allehanda små gerningar, små pligter och små förströelser i staden, och männen hafva ej tagit, eller *kunnat* taga dem med i rådslag, med i allvaret. Och dock skulle hvarje man ha godt af att ega en qvinna i sitt hem, helst en hustru, men annars en mor, en dotter eller syster, som med fint granskande blick kunde följa hans färd der ute i verlden, som stode i samverkan med mannens arbete så, att detta med tusende små, osynliga trådar bands samman med hennes bön och kärlek, hennes lefvande deltagande och oryggliga tro. Han skulle då i sitt lifs farkost ega den hvilken, som Björnsson så vackert säger om sin hustru:

”... lo, när vår båd blev krænget
og blev ej bleg under uvejrs-hænget”;

och detta skulle gifva hvarje man en sådan styrka, att hela lass af misskännande och tidningssmädelser ej kunde motväga den. Hemmet är nordens sanna lifskälla, dess Urdarbrunn, och qvinnorna äro de nornor, som vårda den samma; men svanorna, som under deras ögon simma fram och åter på vattenspegeln — de äro männens tankar. Sitter hustrun hemma utan vetskap om hvad mannen förehafver, så har lifvet förlorat ej blott i kvantitet utan ock i qualitet, och qvinnornas känsla af detta har varit det

berättigade i emancipationen, äfven den osunda och öfverdrifna; ty hvarje brytning med ett gammalt innebär någon kärna af sanning. Dertill har mannen blifvit qvinlig, förvekligad och förlorat den manlighet han måste ega, för att qvinnan villigt skall gifva honom den aktning, som mannen vederbör, då han är sannt manlig; och i stället hafva qvinnorna pröfvat på att blifva manliga. Detta missförhållande häfves först då qvinnan får rätt till halfdelen af mannens lifsgerning, då skall hon ock kunna förblifva stilla i hemmet, som qvinna, utan att dervid känna sig lida något våld på sitt innersta väsen. — Qvinnan skall i stort taget lära allt hvad mannen behöfver veta, och hon kan det ock; ja, hon lär ofta snabbare, ödmjukare, älskligare än mannen, ty hon lär mera genom intressets makt, och denna egenskap ger qvinnan en rätt till kunskap, på samma gång som den ställer ökade kraf på henne. — Hon skall ej heller utestängas från männens möten, från deras fosterländska fester och desslikes; våra samqväm skulle genom en mera sund, glad lifsluft vinna på hennes närvaro, utom det att qvinnan har fullt samma rätt, som vi, att vara med då det gäller att t. ex. hedra fädernas minne. Ja, hon har ej blott rätt, utan behof liksom vi, kanske mer än vi, att få det styrkans bad, den lyftning, som fädernas minne skänker; och framtiden skall visa, att i de hem der qvinnorna fått detta uppfriskande inflytande, har det i sin ordning utgjutits öfver barnen, och det har vuxit mera spirande lif derur än någon sett eller anat.

Om vi nu fråga huruvida våra fäder hade något begrepp om qvinnans herrliga kall och stora ansvar, så kunna vi med full sanning svara ja; lika visst, som de hade det om mannens. De diktade i sina gudinnor och i sina sagor ideala gestalter, sådana de önskade att deras qvinnor skulle vara, smyckande dem med alla de drag, som de helst ville finna hos den qvinna de älskade. Icke voro väl deras qvinnor fullt motsvarande dessa bilder af sann qvinlighet, enligt nordbons förstånd på den saken, men hade männen ej under sin lefnad sett någon skymt af den stilla, tysta Frigga, af den storsinta Freja med det älskande hjertat, så hade de sannerligen ej heller diktat om dessa. Alla de olika gudarna bilda liksom strålar i fädernes begrepp om gudomen. Oden blef visdomen, Tor den mot mörker kämpande sanningskärleken, Balder oskulden — allt olika sidor af *andens* lif. På samma sätt uppenbara ock gudinnorna *hjertats*; Frigga från den husmoderliga sidan, Freja, den unga enkan, visar kärleken i dess fulla värme och djupa mildhet, som gråtande saknad, som himmelsk kraft;

hos Nanna betonas en sida af hjertats lif som är *troheten*, och denna så helt, så uteslutande, att vi om henne ej veta mera än att hennes hjerta brast af trohet; denna egenskap stod så stor inför våra fäder, att de liksom funno detta ena nog, och ej nändes tillägga något annat drag till hennes bild. Idun visade hjertelivets föryngrande makt, ty hon var sångens gudinna genom att vara Brages maka, och öfverallt der Idun i sin sanna skepnad framträder, eger hon ännu i dag samma makt.

Att qvinnan ock kan hafva ett förtärande välde kände nog våra förfäder äfven, men alla de qvinnor som uppenbarade mörka och onda böjelser, som visade stygghet eller råhet gjordes af dem ej till gudinnor utan — jätteqvinnor, och det är eget att se i huru korta drag de skildra dem; de gå nästan förbi dem blott med några få träffande ord, sätta liksom ett kors öfver dem, ett varningsmärke och lemna dem sedan. Detta är ett stort drag hos våra förfäder; det är alltid bättre att förälska sig i det goda, än försjunka i åskådningen af det onda; och i hvarje stor folkande finnes en trängtan mot ljuset, vid sidan af en böjelse att med tystnad förbigå det mörka och fula. Kristendomens nutida förkunnare skulle göra väl att härutinnan lära af fäderna; de skulle då kanske ifrigare rikta blicken på Herrens kärlek och förkunna denna mera ljus och varm, samt lemna djefvulen med fred. Ännu har ingen blifvit bättre genom predikan om honom; men låt Guds sanning lysa rätt klar — och djefvulen blir svart nog ändå, utan att man säger ett ord om honom.

En annan egenhet är, att det så sällan omnämnes att jättarne hade några qvinnor. Fäderna liksom kände att andlösheten ej har med dessa att göra, och att bland sådana menniskor den blomma som heter qvinna ej kan gro. I Manhem deremot hade männen ingen glädje af sin kamp eller seger om ej qvinnornas deltagande kastade ljus deröfver, och qvinnorna lefde likaledes med hela sin själ i männens gerning, deras strid som deras sång. De få jätteqvinnor, som emellertid framställas, visa (liksom jättarne gent emot gudarne *andlösheten*) gent emot gudinnorna *hjärtlösheten*. Se på Hel, som älskar blott dödens köld; Töck, vrångbilden af ett qvinnohjerta, utan all lust att behålla oskuld och renhet vid lif i verlden. Betecknande är också att då Loke skulle narra Frigga att uppenbara det, som sedan medförde Balders fall, framställde hon sig som qvinna; ty! ehuru äfven den goda qvinnan kan öfva list, sker detta dock aldrig med elakhet; men då den högsta list paras med den största elakhet, så sker detta hos en hjertlös qvinna.

Då vi nu vända oss bort från dessa bilder för att dröja vid de gudinnor i hvilka fäderna klarast målat sitt qvinnoideal, stanna vi väl alla först och helst vid Freja, och med skäl, ty henne böra vi ock egna vår varmaste känsla. I hennes sorg öfver en förlorad lycka, i hennes orubbliga tro på att återfå den samma, kunna vi se ej blott den enskilda kärlekens saknad, utan hela mensklighetens smärta öfver fallet från den första sällheten, och tillika att det djupa qvinnohjertat gömmer paradisminnet trognast, — att *der* sjunger högst och klarast den sångfogel, som bäst bevarat hågkomsten af den svunna guldåldern — att *der* lefver, ännu då mannen för längesedan uppgifvit hoppet och alla utvägar för honom synas stängda, förvissningen att återfå det förlorade. Freja är egentligen skildrad genom de egendomligheter, som tillades henne. Så hette det att Freja alltid delade halft med Oden om alla på valplatsen fallne, och detta visar att Frejas gråtande saknad dock ej gaf hennes qvinlighet den veka hjälplösa svaghet, som anses vara qvinnans hufvudsmycke: hon tog ifrigt del i allt, och våra qvinnor borde hafva samma rätt att dela med oss på alla våra andliga och lekamliga valplatser. Vidare sades det att Freja egde en falkhamn, som hon än begagnade, än bortlånade. Ännu i dag kan qvinnan sålunda låna mannens tanke sin fjäderhamn, kan hennes kärlek bära hans bästa tankar. Intet lands ungdom förlamas, i hvad kamp som helst, om den vet att qvinnorna sitta hemma och dela dess intressen, med bifall helsa dess segrar, med full uppfattning begripa dess mödor. När våra fäder i deras vackra, poetiska beskrifning gåfvo Freja falkhamn, sade de dermed att ingen kan nå så långt som kärleken, intet fjäll är så högt, intet haf så djupt, att det stänger dess väg. Ingen färdas så vida omkring att ej kärlekens minne är med på vägen; alla verklighetens liksom alla andens djup och klyftor springer kärleken öfver; antingen den är kärlek till vänner eller hem eller fosterland, så förmår ingen bölja släcka, ingen storm dämpa den; och af stormens motstånd flammar den blott upp i dess klarare lågor. Fäderna visste ock, att liksom man med falkhamnen når öfverallt, så stiger heller ingen fogel *högre* än falcken, och hvilken makt, om ej kärleken, klyfver skyarne och stiger in i Gimle, ljusets hem?

Ingen är heller så klarseende, som falcken och kärleken. *Den* ser bristerna bättre än någon, men den öfverskyler dem. Se vi icke huru mödrar ofta älska de vanlottade eller ömhet ovärdiga barnen mest, ej emedan de äro blinda för deras olyckor

och fel, utan emedan de känna att just dessa behöfva kärleken allra bäst, så kunna de se allt, och dock försvara allt. De tvenne ordspråken att "kärleken är skarpsynt" och "kärleken är blind" ega båda sin sanning, ty *kärleken gör sig sjelf blind*. Skulle någon finna att den felar härutinnan, så ligger snart till hands att Guds kärlek gör på alldeles enahanda sätt; och Gud har sjelf ej funnit bättre bild på sitt hjertelag än en moders, sådant det kan lefva äfven i den uslaste stuga — ty det älskas i stugorna också, Gud ske lof!

En annan egenskap, som kärleken har med falken gemensam, är att den ständigt går på jagt och äfven får mera byte än någon annan, söker och finner allt det bästa i folkets lif. Ingen bevisar detta bättre än Björnsson, som är vår kärleksfullaste skald. Han har lemnat åt andra att uppleta de skuggor, som ju ock kunna påträffas, och sjelf söker han oafslätligt efter det ljusa och goda hos folket, och han har derföre funnit mera deraf än någon annan, har funnit de gömda foglarne och de dolda sångtonerna som bo i folkets lif. — Och *hvilken* gerning man än öfvar, så är kärleken den enda egenskap med hvilken man kan träffa på det godas gömslen; utan den kunna vi med all vår klökhets intet uträtta, den förutan måste vi med allt vårt nit dock upphöra att vara missionärer på hvad område, som helst.

Det kan ej vara ur vägen att också framhålla huru Freja betedde sig då hon en gång fick ett giftermålsanbud; ty sådant hör ju äfven med till lifvets allvar, och det är mödan värdt att se hvilket föredöme våra fäder målade för sina qvinnor under Frejas drag, hvad de liksom af dessa väntade ifall de ställdes på liknande prof. — Vi veta att Tor en gång förlorade sin hammar, som råkat i jätten Tryms våld, och att denne, som vilkor för att gudarne skulle återfå det vapen de skattade högst, framställde en begäran att erhålla Freja till brud. Då denna fordran meddelades Freja af Loke, blef hon vred och fnyste så att salen skalf och smycket på hennes bröst sprang sönder. Om pligten frestat henne var det endast för ett ögonblick. Snart hade hon svaret färdigt och detta så fullgodt och starkt, så gammaldags skönt att vi helt ut igenkänna forntidens stolta qvinnor i det samma, liksom dessa för visso mången gång styrkt sitt beslut med minnet af Frejas stolta ord: "Mig måtte du hålla mycket giftasgalen, tror du jag vill åka med dig till Jättenhem."

Vi behöfva väl påminnas om detta svar vi ock, ty ännu i våra dagar händer ju ofta att föräldrarne bortgifta son och dotter,

ej med den dessa sjelfva helst önska utan med den bästa gården, den största rikedomen, och så få de en hustru eller man på köpet. Men i de hem som sålunda bildats, framqvälla oreña källor, ur hvilka barnen ej kunna ösa någon djup kärlek. De se att föräldrarne ej sammansmält i hjertelag, i tankar, i åskådningssätt, och blifva sålunda sjelfva främmande för kärlekens lif. Der denna låga uppfattning af äktenskapet råder, uppstår ej blott hjertsökerande våld på mångens lycka, utan der bor också en verklig fara för fäderneslandet; ty dettas sanna väl består icke i stora inkomster, rik afkastning, många jernvägar, goda riksdagsmän och mera sådant, utan i *hemmens sällhet*, och der denna finnes stor och djup är ock folket stort, der den saknas blir folket svagt. — Våra fäders begrepp härom var så klart, att de gjorde det förutnämnda sättet att se saken till en *jättarnes* åskådning, och häri voro männen, ej mindre än kvinnorna, ense. Freja hade intet emot att få en man, ej heller en man med gods och guld, som ju denne Trym hade i öfverflöd, men hon ville kunna dela något högre med honom än blott maten och egodelarne: hon ville kunna älska, hon önskade sinnets, tankens, känslans gemensamhet; och denna mening hyste ock våra fäder. De valde allmänneligen man eller hustru sådan att de hos dem skulle finna en samkänsla, som kunde taga del i hvad de högst älskade. Att så emellertid ej alltid var fallet, visas genom Frejs giftermål, i hvilket mången ännu i dag kan spegla sig. Han greps af en så häftig kärlek till en skön jätteqvinna att han gaf sitt svärd åt hennes slägt för att erhålla henne som brud, och derföre, när kampen om gudarnes tillvaro stod, när Ragnarök kom, *var Frej vapenlös*. Så går det ock i lifvets strid för hvarje man, som länkat sitt öde med en qvinna, hvilken saknar syn för hans pligt, hvilken ingen annan åsigt har än att *han* skall uppgifva alla *sina* åsigter. Och så stort är kvinnans välde att om hennes vilja drager åt ett håll och mannens åt ett annat, så leder hon honom från hans väg, om icke för kärlekens så för husfridens skull. Lika stor som kvinnans makt är att uppelda, lika stor är den att förlama, och mannen må se sig väl före, hvilken qvinna han väljer att stå vid sin sida i lifvets kamp, ty det är hon som i första hand kan frälsa eller fälla honom.

I Friggas gestalt möter oss ej blott *matmodern* utan *husmodern*; hon har endast tanke för make och barn, men ej blott för deras lekamliga välbefinnande, utan än mera för hela deras andliga lif. Hon lade sitt ja till hvarje Odens gerning, hon tog

uppenbar del i allt, hon var den, som först fann råd, hon var den tysta och stilla, som intet sade, men allt visste, som städse fann det rätta, och på samma gång rätta ordet och rätta sättet att utföra det. Hon lyste säkert på mången nordisk qvinnas väg, som en sann bild af en rätt husmor, af den starka, milda och stilla qvinnan; så helt ut sin mans hustru och sina barns moder uppenbarade hon för dem, som oss, hjertelivvet från denna sida.

Om Freja i sin okränkbara qvinlighet och kärlek, och om Nannas trohet, som andra sidan af samma lif, hafva vi förr talat. Slutligen målade våra förfäder i Idun bilden af qvinnans gåfva att föryngra, att med sångens makt bringa eld och ungdom till alla hjertan, ty vi veta att Idun, ungdomens gudinna, var gift med Brage, skaldernas gud, sångens eviga makt. Och spørjer någon om hvarest fäderna fingo de skära färgerna till Iduns bild, svara vi: hos qvinnorna rundt omkring dem, hos ungmön, hos modern, hos den gråhåriga gamla; de egde och bevarade bättre den ungdomsfriskhet, som ej granskar och klandrar, utan andligen liksom tager skalderna i famn då mannen ej vågar detta för kritikens skull. Öfverallt är det qvinnorna, som från slägte till slägte bevarat arfsångerna. Hos dem finna samlarne af dessa alltid sina bästa fynd; de hafva älskat dessa toner, dessa qvädens hjeltar; dessa sånger hafva varit så godt som deras enda andliga bröd, och qvinnorna, synnerligen Danmarks, hafva ofta sjelfva diktat sångerna; de hafva ej kunnat släppa dessa gamla händelser och sägner, de hafva gömt dem som Iduns äpplen; och sådana visa de sig vara ännu i dag. Vi veta om Eddans upptecknande genom Snorre att Islands gamla qvinnor sjöngo dem ur minnet för honom, ty då lärdes naturligtvis allt utantill; af dessa kunde en 800 sånger. I de mörka, stormfulla tiderna sjöngo de dessa toner och gestalter in i barnens hjertan; och kunde man statistiskt beräkna huru mycken fosterlandskärlek som sålunda i det tysta hölls vid lif genom de onda dagarna, för att nu träda fram i ljuset, skulle vi sannerligen häpna. Då fäderna gifte Brage med Idun, ville de ock tydligen dermed säga att sången står qvinnans ungdomssinne närmast, hon liksom sluter den fast till sitt hjerta.

Om våra qvinnor lärde sig älska fäderneslandets historia så att dess hjelte-skepnader vandrade lefvande förbi deras inre syn sådana historiens blad målar oss dem, om de lärde känna sitt språks skatter, skulle ock sången välla upp på deras läppar ej för att förvåna genom konst, men för att glädja; och i hvarje hem skulle flöda sådana djupa och friska källsprång, i landet skulle

ske ett sådant folkligt uppvaknande, att man skulle undra öfver den starka ström, som så stilla källor kunna utsända. Lär qvinnan våra sagor, de allvarliga som de glada, och hon skall i hemmet gå omkring som en skollärare af yppersta slag, skall vid spinnrocken berätta alla dessa sagor beledsagade af en inblick då och då i deras djupa lärdomar för de öfverlyckliga barnen, hvilka tränga sig omkring henne som lefvande frågetecken. Ty barn må vara huru vilda och yra som helst: sagor kunna lugna dem, sagor önska de först som sist: "berätta, berätta!" är deras ifrigaste bön. Och sedan kan historiens dörr öppnas och dess verkligheter få samma lif och vinna samma kärlek hos de små som sagornas brokiga verld. Men först som sist, huru skulle hon icke kunna återinplanta sången i det nu tysta, fordom sjungande folket. Men dess förinnan måste hon sjelf vakna till full känsla af all lifvets poesi, till medvetande om att hon sjelf skall både vara och skapa en god del af denna samma poesi; *då* först kan hon försköna lifvet, men så får hon då också en makt dertill så stor, att alla våra skalders inflytande sammanlagdt är ringa mot det som våra qvinnor dervidlag redan haft och i oändligt rikare mån kunna hafva på hemmen och fäderneslandet.

7. Några Beträktelser öfver motionerna rörande gift kvinnas äganderätt vid 1874 års Riksdag.

»Eganderätten är till sin natur en oinskränkt rätt, en rättighet att, med alla andras uteslutande, förfoga öfver ett ting. Det innefattar därför i själfva verket en orimlighet att tvenne eller flera personer kunna samtidigt, hvar för sig, vara egare af hela tinget. Deremot möter icke något hinder att ju tvenne eller flera ega hvar sin *idéella* del af det hela.

Eganderätt uti det gemensamma boet tillkommer hustrun, ej mindre än mannen. Men hustrun är enligt lag beroende af mannen såsom hennes målsman, och mannen erkännes äfven i lagen såsom den der ensam eger förvaltningen af boet om händer... Häraf följer att öfver den *idéella* andel som utgör hennes lott i boet, kan hon i allmänhet ej under det äktenskapet fortfar eller innan boskillnad blifvit vunnit utöfva sin eganderätt,

Så länge makarne hafva gemensamt bo, eger hustrun (alltså) blott *en hvilande samegendomsrätt.*

För ifrågavarande egendomsgemensamhet gälla alldeles särskilda regler, emedan ifrågavarande institution är af en fullkomligt egen beskaffenhet, så att på densamma ej kunna tillämpas grundsatser, beroende af andra, mer eller mindre likartade rättsförhållanden.»

Om makars giftorätt i bo,
af K. Olivecrona. (3:e uppl.)

Frågan om en reform af lagen rörande gift kvinnas äganderätt har, som var att vänta, äfven af 1874 års riksmöte blifvit stäld på dagordningen. Motioner i ämnet hafva nemligen inlemnats i Första Kammaren af Herr L. M. Nordenfelt, i den Andra af Herr Philipsson.

Den sistnämnde motionären uttalade redan förliedet år med stor bestämdhet sina åsikter i frågan, i den reservation han aflade emot lagutskottets betänkande rörande Hr Walldéns motion. Ännu säger han sig också för egen del fasthålla de tvenne grundåsikter, som han i den nämnda reservationen framhöll, nemligen, *att målsmanskapet måste upphävas, samt att makarne böra tillerkännas fullkomlig likställighet i afseende å förmögenhetsförvaltningen.*

Dock har han i sin nu afgifna motion ansett sig, med uppoffrande af detta sitt individuella åskådningssätt, böra frångå den sistnämnda grundsatsen, för att kunna framlägga ett förslag, som mera motsvarar den allmänna meningen, och följaktligen har större utsigt att blifva godkändt.

Första vilkoret för beredande af en bättre ställning åt den gifta qvinnan är, enligt motionären, *att lagen uttryckligen förklarar henne myndig vid hvilken ålder som helst*. Sedan nu flera nya verksamhetsfält blifvit för qvinnan öppnade, måste den civila lagstiftningen hålla jemna steg med den administrativa, så att den förra icke för den gifta qvinnan tillintetgör frukterna af de insigter och den skicklighet, hon såsom ogift förvärfvat. *Detta skulle likväl blifva händelsen, om den gifta qvinnan fortfarande betraktas såsom omyndig, enär hon sålunda blefve utestängd från mången tjänst och mången privat verksamhetskrets.*

De gifna konsekvenserna af den gifta qvinnans utöfvande af myndigheten blifva, enligt Herr Philipsson, dels bortfallandet af mannens målsmanskap öfver hennes person och dels erkännandet af hennes behörighet att sjelf förvalta sin enskilda egendom. Deremot anser han intet hinder möta för bibehållande åt mannen af förvaltningsrätten öfver makarnes gemensamma egendom, i i hvilket afseende mannen fortfarande blifver "curator bonorum". Lagstiftningen, säger motionären, kommer i så fall *att hvilat på presumtionen af ett medgifvande från qvinnans sida, då hon träder i äktenskap, att åt mannen inrymma beslutanderätten i allt hvad som rör sådan egendom, så länge mannen icke missbrukar denna rätt, i hvilket fall boskillnadslagen bereder henne utväg att åstadkomma en förändring härutinnan*. Det enda undantag, som härifrån måste göras, så framt man ej blott vill lagstifta till förmån för den förmögnare klassen, är att från mannens omedelbara förvaltning utesluta hustruns inkomst af yrke, *för hvars bedrifvande icke erfordras att mannen ikläder sig ansvarighet för hennes förbindelser, eller annat eget arbete*. Att detta är från teoretisk synpunkt en undantagsbestämmelse, nekar han icke, men anser densamma dock från praktikens standpunkt kunna försvaras, *isynnerhet om man dermed förenar skyldighet för hustrun att använda inkomsten till bestridande af utgifter för det gemensamma hushållet*.

I afseende på äktenskapsförord, anser motionären makarne böra berättigas att deri bestämma äfven om ett annat sätt för förvaltningen än det lagbestämda, äfvensom att åt alla äktenskapsförord bör beredas en större publicitet.

I förordningen om boskillnad och betalning af makarnes skulder påyrkas inga väsentliga förändringar.

På grund af här antydda principer, *hvilka dock, såsom man erinrar sig, icke alla äro hans egna*, har Herr Philipsson uppställt

ett detaljeradt lagförslag och låtit det åtfölja motionen, i hopp att derigenom gifva frågan en mera förkroppsligad gestalt, bringa henne "from sounds to things" och föranleda en diskussion i sak.

Motionären i Andra Kammaren Herr L. M. Nordenfelt, hvilken så vidt vi veta hittills icke offentligent yttrat sina åsikter i ämnet, säger sig vara lifligt öfvertygad om rättvisan deraf, att den gifta qvinnan skall erhålla mera utsträckt rätt än hittills att besitta och disponera särskild egendom, och tror att så skall kunna ske utan störande inverkan på äktenskapet eller på tredje mans rätt, genom införande af *obligatoriska äktenskapskontrakt*. I dessa äktenskapskontrakt skulle, enligt bifogadt lagförslag, *ovilkorligen bestämmas om hela eller hvilka delar af den fasta eller lösa egendom hvardera maken vid äktenskapets ingående egt eller under det samma kan komma att ärfva eller förvärfva, skall blifva gemensam eller tillfalla någondera af makarne under särskild eganderätt; äfvensom huru, vid enderas död, med den gemensamma, så väl som med den aflidnas särskilda egendom skall förfaras.*

Endast af äktenskapskontraktet, det är, *den fria öfverenskommelsen*, skulle den ömsesidiga giftorätten komma att bero. Hustrun skulle ensam råda öfver och förestå sin särskilda egendom, dock finge hon ej sluta köp om fast gods, ej heller sälja något af den samfälda egendomen utan mannens fullmakt. Öfver den egendom, som makarne i äktenskapskontraktet betecknat såsom deras *samfälda tillhörighet*, skulle mannen råda för båda.

De båda motionärernas lagförslag, för hvilka vi här i korthet redogjort, meddelas i ordagrannat aftryck i medföljande bilaga, och torde de af den icke lagkunnige läsaren böra, för att rätt uppfattas, jämföras punkt för punkt med nu gällande lag.

Här vilja vi i korthet belysa innehållet af de båda förslagen, söka göra klart för oss huru de skulle komma att verka i tillämpningen, samt ge ett uttryck åt de känslor och åsikter de väckt hos den åsyftade reformens vänner och anhängare.

Sammanfattar man i korthet de förändringar af nuvarande förhållanden, hvilka genom Herr Philipssons lagförslag skulle vinnas, blir resultatet följande:

1:o. Den gifta qvinnans rätt att vara myndig vid hvad ålder som helst erkännes *till grundsatsen*, men förblifver i vanliga fall, hvad eganderätten beträffar, "*hvilande*" så vida hustrun ej i boet medfört fast egendom på landet, då hennes myndighet träder i kraft genom hennes rätt att densamma sjelf förvalta.

2:o. Hustrun medgifves rätt att äfven då hon icke eger enskild förmögenhet, sjelf förvalta inkomsten af sitt eget arbete eller yrke så vida detsamma kan bedrivas utan förlagskapital, borgen, kredit eller några sådana slags förbindelser, som taga den samfälda egendomen, för hvilken mannen ensam råder och svarar, i anspråk.

3:o. Genom äktenskapsförord kan hustrun betinga sig rätt äfven att deltaga i förvaltningen af makarnes samfälda egendom.

Frågar man sig hvilka kvinnor, som i fråga om eganderätten skulle komma att få någon praktisk fördel af denna lag, blir svaret: I den förmögnare klassen de, som i äktenskapet medfört fast egendom på landet, och de, hvilka mottagit gifva eller testamente hvari mannen ej skall ega gifterätt; inom arbetsklassen de som bedriva arbeten eller yrken utan förlags- eller afsättningskostnad, eller för hvilka kunderna på förhand lemna materialet, så t. ex. hjälphustrur, fabriksarbeterskor, lärarinnor m. fl., å ena sidan således den jordegande, å den andra daglönerskan och sådana löntagerskor, för hvilkas befattning ej fordras borgen. Dessa, jemte det fåtal, som ej skyr att begagna sig af äktenskapsförord, äro, så vidt vi kunna se, de enda som komma att draga någon fördel af Herr Philipssons förslag. För alla andra blefve i det praktiska lifvet nuvarande förhållande oförändradt.

Motionärens vackra och riktiga grundsats, att den civila lagstiftningen icke får ointetgöra frukterna af de förmåner, som den administrativa tilldelat qvinnan genom att bereda henne allt vidsträcktare utväg till sjelfförsörjning och oberoende upphäfver han sjelf till stor del genom inskränkningen af den gifta qvinnans förvaltningsrätt. Den gifta qvinnan skulle förklaras myndig; mannen kunde sålunda ej neka henne att emottaga hvad befattning eller bedriva hvad yrke som helst. Så långt synes allt godt. Men ser man närmare till, finner man att grundsatsen skulle i det praktiska lifvet få en ytterst begränsad tillämpning. Herr Philipssons lagförslag skulle nemligen, så vida ej förord blifvit upprättadt, lika väl som den gamla lagen, gifva mannen full rätt att neka hustrun, att af den gemensamma förmögenheten, äfven då hon ensam medfört den i boet, använda någon del till förlag, borgenssumma eller andra förberedande kostnader för ett yrkes bedrivande. Likaså kunde han neka att med sitt namn (det ända gällande) gifva erforderlig borgen för en tjenstebefattning, som erbjödes henne, eller att underskrifva det kontrakt, hvarpå ett yrkesföretag borde byggas o. s. v.

Nekar han åter icke utan lemnar penningar eller namn, då är det han ensam, som har egarens rätt öfver de inkomster företaget eller sysslan kan gifva, och allt förblir som det för närvarande är. Att detta skulle vara motionärens verkliga afsigt kunna vi ej föreställa oss, men så vidt vi kunna se blir det den naturliga konsekvensen af hans förslag.)*

Vidare skulle enligt Herr Philipssons förslag *hustrun* förpligtas, att »med» de små medel, hon genom eget arbete inom ett gifvet ytterst begränsadt område kan förvärfva "bidraga till makarnes och barnens uppehälle"; men *mannen*, som har ensam till sitt fria förfogande, ej blott sin egen, oftast mångdubbelt större arbetsförtjenst, utan ock hela den samfälda, stundom af *hustrun* ensam medförda förmögenheten, *honom* skulle lagen icke anse sig behöfva binda under någon dylik förpligtelse. Märkligt är äfven att *hustrun* skulle förbindas vid ofvannämnda pligt, *i fråga om de små personliga arbetsinkomsterna*, men lemnas fri att efter behag använda inkomsterna *af allt hvad hon eger i fast jord-egendom*. För en oinvidg påminner detta förfarande om det gamla ordspråket att sila mygg och svälja kameler. Visserligen föreslår Herr Philipsson, såsom vi veta, att genom "äktenskapsförord" någon andel i förvaltningen af den samfälda egendomen skulle kunna medgifvas *hustrun*, men då förordet intager i hans förslag samma ställning som i nuvarande lag, skulle det hädanefter likasom hittills komma att föga begagnas, och den medgifna friheten sålunda erhålla ringa betydelse. Att för öfrigt det enda medgifvandet till förmån för den förmögnare qvinnan afser just det slags egendom, (fast egendom på landet) som hon har svårast attt sjelf förvalta, synes ytterligare minska lagförslaget praktiska betydelse.

*) För att gifva läsaren tillfälle att följa hela kedjan af det räsonnement, ur hvilket denna punkt i lagförslaget framgår meddela vi följande sammanställning.

1. *Mannen ensam råder öfver och svarar för makarnes gemensamma egendom.*
2. *Makarne förblifva, liksom nu, ömsesidigt ansvariga för hvarandras skuldeförbindelser, om det ej kan bevisas att den ene ingen nytta haft af den förbindelse den andre ingått.*
3. *Hustrun förpligtas att till makarnes samfälda nytta använda hvad hon med eget arbete eller yrke förvärfvar.*
4. *Öfver nämnda förvärf må hon dock sjelf råda, så vida mannen ej iklädes ansvar för de förbindelser hon för yrkets bedrifvande ingått.*

Om alltså *hustrun* måste för yrke eller befattning ställa borgen, upptaga lån, uppgöra kontrakt eller sådan slags förbindelse, som innebär penningrisk, så drabbar ansvaret härför *ovilkorligen mannen*; i och med detsamma upphäfves *hustruns* rätt att råda öfver inkomsten, och förhållandet blir sålunda detsamma, som det nuvarande, d. v. s. *det missförhållande, som skulle upphävas, återställes.*

Ehuru otvifvelaktigt affattadt i den allra bästa afsigt och i ärligt uppsåt att vara så rättvis som allmänna meningen möjligen tillåter, stannar sålunda den af Herr Philipsson föreslagna lagen, med få undantag, i samma tvetalan som den gamla, i det den, såsom en författare sagt, *ger med ena handen och tager igen med den andra, erkänner i teorien och förnekar i praktiken, medgifver rätten men vägrar eller försvårar medlen att begagna dem.*

Att motionären med sin kända skarpsinnighet och sin erkända friare åsigt inser denna svaghet i sitt förslag, det framgår af hans fintlighet i försöket att inför sin egen rättskänsla försvara motsägelserna. Så säger han t. ex. att "lagstiftningen", i det hon tillerkänner mannen ensam förvaltningsrätten öfver den samfälda egendomen, "kommer att hvila på *presumtionen af ett medgifvande från kvinnans sida, att åt mannen inrymma beslutanderätten*" etc.

Hvad är detta, om ej ett eko af den gamla Fichteska satsen: "Gud och naturen hafva gifvit kvinnan alldeles samma rätt som mannen, men hon *bör ej vilja* begagna sig deraf, hon *bör ej vilja* synas och vara annat än *hel och hållen mannens.*"

Ehuru stödd på samma grund som det antagande om "den ideella eganderätten" eller den "hvilande samegendomsrätten", hvilket vi efter en berömd rättslärard anført som motto för våra betraktelser, utvisar dock Herr Philipssons uppfattning ett betydligt framsteg i rättserkännande, då den antager ett medgifvande å kvinnans sida verkligen vara nödvändigt, om ock blott såsom — *presumtift.*

Från detta presumerade medgifvande af ett på förhand och för alla oföränderligen stipuleradt beroende tar Herr Nordenfelt steget fullt ut och erkänner, att om medgifvandet skall ega någon verklig rättsbetydelse måste det vara icke presumeradt utan verkligen och frivilligt gjordt. Han yrkar derföre att lagen skall ålägga dem, som vilja träda i äktenskap, att uppgöra äktenskapskontrakt, hvari det står dem fritt att antingen bibehålla full egendomsgemenskap, eller ock att ställa sina egodelar vare sig helt och hållet eller till någon del i oberoende af hvarandra.

Den enda punkt i Herr Nordenfelts förslag der ej full likställighet råder emellan makarne är den, som bestämmer att den samfälda förmögenheten skall förvaltas af mannen ensam, samt att han men ej hustrun kan uppgöra köp och försäljning af den samfälda egendomen, den andra maken oåtspord. Den sistnämnda

olikheten synes ämnad att kvarstå under alla förhållanden, den förra beror deremot af hustruns fria vilja eftersom det står henne fritt att icke i det af lagen påbudna äktenskapskontraktet medgifva någon gemensamhet i egendom, då i och med detsamma allt målsmänskap å mannens sida bortfaller.

Af detta vill det synas som borde likställighetens vänner ej kunna önska något bättre än genomförandet af Herr Nordenfelts förslag. Dock göras häremot tvenne inkast: dels att det för fattigt och okunnigt brudfolk möter stor svårighet att få ett kontrakt lagligt uppsatt och kungjort, dels att kontraktet torde blifva föga betryggande, afslutadt som det vanligen är mellan unga personer, oerfarna så väl om hvarandras förmåga att handhafva egendom som om det materiella livets vilkor och fordringar i allmänhet. Ehuru riktigt till teorien, säger man, skulle det obligatoriska äktenskapskontraktet i praktiskt afseende föga uträta.

Anhängarne af reformen äro för öfrigt delade i tvenne hufvudgrupper: den ena yrkar att lagen en gång för alla må bestämma att hvar och en råder öfver sitt; den andra vill ännu hoppas att det kan utfinnas en lag, som gör allt — eganderätt så väl som förvaltningsrätt — samfäldt för båda makarne, eller med andra ord, att frågan skall kunna lösas i den riktning Herr Philipsson i sin reservation förlidet år angaf. Med allt erkännande af den goda afsigt som förmått Herr P. att offra denna sin vackra öfvertygelse, för att framlägga ett med den allmänna meningen mera öfverensstämmande förslag, fruktar man att han dermed icke gagnat saken, om ej *negativt* så till vida som förslaget visar huru man, äfven med de mest frisinnade åsigter och den bästa vilja att vara rättvis, dock, när man utgår från en rättsstridig, på gammal fördom stödd grundsats, mot sin vilja drifves in i en skef riktning och stannar vid ett haltande och sjelfmotsägande resultat.

Detta påminner om en likartad företeelse inom vårt politiska lif. I striden om det nya statsskicket införande uppgjordes i ellofte stunden ett motförslag, enligt hvilken en liten grupp af sjelfskrifne skulle inrymmas i den valda riksförsamlingen. »Omöjligt!» förklarade reformens vänner. »Det skulle vara att skämma det nya systemet utan att kunna rädda det gamla». — Förslaget föll och det fria statsskicket fastställdes. Detsamma kunde här sägas om Herr Philipssons förslag. Det skulle undergräfvat förmanerna af reformen utan att förmå bibehålla det goda, som ur-

sprungligen afsågs med den gamla lagen; det skulle bryta gemensamheten utan att rädda den individuella friheten; det skulle öppna en glugg till fängelset men ej bräcka bojan.

Emellertid har genom de båda motionerna vunnits hvad Herr Philipsson med sin själförnekelse åsyftade. Frågan har tagit en mera bestämd form och diskussionen kan således öfvergå från fras till sak.

Man har därför allt skäl att vara motionärerna tacksam.

Bilagor.

Herr A. Philipssons lagförslag.

Om förvaltning af egendom i makars bo.

1 §. Hvardera maken eger att förvalta den egendom, deruti den andra ej har giftorätt.

2 §. Förvaltningen af makarnes gemensamma egendom tillkommer mannen allena, och eger han förthy att i alla de angelägenheter, som dermed stå i sammanhang, söka och svara. Kan hustrun, genom idkande af yrke, för hvars bedrifvande icke erfordras, att mannen ikläder sig ansvarighet för de förbindelser, hon i och för rörelsen ingår, eller annorledes medelst eget arbete något förvärfva, deröfver må hon dock själf råda.

3 §. Med de tillgångar, hvaröfver hustrun, enligt näst föregående §, eger att förfoga, vare hon skyldig att bidra till makarnes och barnens uppehälle.

4 §. Räcker makars gemensamma egendom ej till deras och barnens uppehälle; fylles bristen af begges enskilda egendom eller den makes, som sådan egendom eger,
och dels att följande lagens rum skola erhålla den förändrade lydelse, som här nedan upptages, nemligen:

Giftermåls-balken.

8 Kap.

1 §. Vilja man eller qvinna, *der hon ej under giftoman står*, eller giftoman å mös vägnar, göra förord sig emellan före äktenskapet; då skola de det skriftligen och med tvänne vittnen upprätta innan vigsel sker. Ej må förord göras om annat än makarnes giftorätt eller förvaltningen af deras bo, ej eller till förfång för dem,

som bättre rätt till egendomen å den tid hafva. Äktenskapsförord skall öppet ingifvas till Rätten i den ort, der makarne hafva sitt bo och hemvist, eller sätta sig neder att bo, i staden inom åttonde dagen, och på landet å nästa ting, sedan vigsel skett, och låte Rätten det i protokollet *intagas så ock underrättelse om förordet i allmänna tidningar införas*. Är vigsel å annan ort förrättad, och kan förthy den lagföljd ej ske, som nu föreskrifven är, då skall förord inom sagde tid hos Rätten i vigningsorten företes, och varde det, då makarne till boningsorten kommit, sist inom en månad i stad, och å landet vid det ting, som näst efter tre månader infaller, till rätter Domstol ingifvet, med bevis af Rätten i vigningsorten, att det der företedt varit. Är ej med förord så förfaret, som nu sagdt är, vare det kraftløst. Hvar som begär, ege att hos Rätten undfå del af äktenskapsförord.

9 Kap.

1 §. Sedan man och qvinna sammanvigde äro, *då följer hustrun mannens stånd och vilkor*.

11 Kap.

4 §. Är gäld af mannens eller hustruns särskilda vållande och förgörelse tillkommen, deraf den andre ingen nytta, eller del haft; gånge då ej den saklösas *enskilda egendom*, eller rättighet i boet, till sådan gälds betalning; ty hvar eger sin sak ensam böta, och ej annans lott förverka.

6 §. Ej må hustrun *afyttra* fast gods eller sälja något af lösören i boet, *der hon ej äger den egendom sjelf förvalta*, eller det sker med mannens samtycke och fullmakt; eller af de lösören, som till salu lemnade äro; eller att mannen är afvita, eller frånvarande, eller förlöper hustrun. Sitter hon då med barnen hemma, och tarfar föda för sig och dem, eller är hon barnlös och kan sig ej annorledes föda; eller tränger annan nöd: då må hon till nödortft sälja; dock med nästa frändes råd och bifall, om det är fast gods, som säljes. Sker det annorledes; hafve mannen våld det köp, som med hustrun gjordt är, att rygga och återkalla.

Ärfda-balken.

1 Kap.

3 §. *Gift qvinna vare myndig vid hvilken ålder som helst*. Enka råde sig och gods sitt sjelf.

Handels-balken.

1 Kap.

8 §. Ingen må något köpa af annars mans barn eller tjenstehjon, utan de hafva lof att sälja, eller till köpslagan satte äro. Gör det någon, och åkåres; vare det ogildt, och böte tio daler.

Kongl. förordningen om boskilnad och undanskiftande af egendom i makars bo den 18 September 1862.

2 §. Hustru ege ock rätt att boskilnad söka i de fall, att makars gemensamma bo är belastadt med så stor gäld, att den ej kan betalas med den egendom, som i boet samfäld är, och den enskilda, som för samma gäld bör svara;

eller mannen, genom försummelse eller vanvård af boets angelägenheter, eller boets belastande med gäld utan motsvarig nytta, kan anses *sin förvaltningsrätt* missbruka;

eller han af ondska eller motvilja hustrun öfvergifvit eller förlopit, och ej kommit åter inom sex månader;

eller han blifvit under förmyndare ställd.

4 §. Då boskilnad sökt är, förordne Rätten, *der hustrun det begär*, god man att *henne* biträda.

6 §. Den egendom, som man eller hustru undanskifta vill, varde under särskild vård satt, till dess öfver ansökningen dömdt blifvit: ege dock sökanden lyfta eller tillträda egendomen, der för densamma ställes borgen, som af Rätten godkännes. Då boskilnad af hustru sökt är, varde den egendom, som hon lyfta eller tillträda får, ställd under förvaltning af *henne eller hennes gode man, der sådan blifvit förordnad*. Är sådan egendom för gäld in-tecknad eller pantsatt; utgöre ej boskilnadsansökningen hinder för egendomens utmätning eller försäljning: ege dock sökanden rätt att öfverskott af köpeskillingen emot borgen lyfta.

Med vördsam anhållan om remiss till Lag-Utskottet af denna motion, hemställer jag tillika, att, i händelse Utskottet i hufvudsakligt afseende gillar motionen, Utskottet måtte finna sig oförhindradt att deruti föreslå de ändringar och tillägg, hvilka Utskottet, för ernående af motionens syftemål, anser erforderliga.

Stockholm den 23 Januari 1874.

A. Philipsson.

Herr L. M. Nordenfelts lagförslag.

7 Kap.

Huru äktenskapskontrakt skall upprättas och lysning skall ske till laga giftermål samt om vigsel vägras eller uppehålls.

1 §. Oförändrad.

2 §. Förr än vigsel sker skall

1:o i två vittnens närvaro äktenskapskontrakt skriftligen upprättas emellan de blifvande makarne eller emellan brudgummen och brudens förmyndare, då hon är omyndig;

2:o tre söndagar lysas af predikstolen (o. s. v. som förut).

8 Kap.

Hvad äktenskapskontrakt skall innehålla och huru dermed förfaras skall.

1 §. Äktenskapskontrakt skall innehålla bestämmelser:

1:o om hela eller hvilka delar af den hvardera makans vid äktenskapets ingående tillhöriga, eller under äktenskapet genom arf eller förvärf tillkommande lösa eller fasta egendomen skall blifva gemensam eller tillfalla någondera af makarne under särskild eganderätt;

2:o om huru, vid endera makans död, med den gemensamma, så väl som med den aflidnas särskilda egendom förfaras skall.

2 §. Äktenskapskontrakt skall öppet ingifvas till Rätten i den ort der makarne hafve sitt bo och hemvist eller sätta sig neder att bo, i staden inom åttonde dagen och på landet å nästa ting sedan vigsel skett och låte Rätten det i protokollet införas. Är vigsel å annan ort förrättad och kan förty den lagföljd ej ske, som nu föreskrifven är, då skall äktenskapskontraktet inom sagde tid hos Rätten i vigningsorten företes och varde det, då makarne till boningsorten kommit, sist inom en månad i stad och å landet vid det ting, som näst efter tre månader infaller, till rätter domstol ingifvet med bevis af Rätten i vigningsorten att det der föredet varit. Är ej med äktenskapskontrakt så förfaret, som nu sagdt är, vare det kraftlöst vid fråga om tredje mans rätt emot någondera af makarne särskildt. Hvar och en, som begär, ege att hos Rätten undfå del af äktenskapskontrakt.

3 § och 4 (lika de båda sista §§ i samma kapitel med införande af ordet "äktenskapskontrakt" i st. f. "förord" samt med tillägg till sista § af orden "vid fråga om tredje mans rätt emot någondera af makarne särskildt" efter sista ordet "kraft".)

9 Kap.

Om mannens målsmansrätt för hustrun.

1 §. Sedan man och qvinna sammanvigde äro, då är han hennes rätte målsman i frågor om sådan egendom, som tillhör dem gemensamt, och eger i alla mål som angå gemensam egendom söka och svara för henne; hustrun följer ock mannens stånd och vilkor.

2 §. I frågor, som angå hustruns särskilda egendom, vare hon myndig att sjelf råda och förestå sin egendom med den inskränkning i fråga om köp af fast gods, hvarom 11 kap. 6 § förmäler.

(Resten af kapitlet om morgongåfva föreslås att bortgå).

10 Kap.

Om giftorätt i bo.

1 §. När man och hustru äro sammanvigde, då eger hvardera den giftorätt i boet som bestämmes af deras äktenskapskontrakt.

2 § (föreslås att bortgå).

7 §. Qvinna, som af domaren är för äkta hustru förklarad, njute, ändock att vigsel ej åkommer giftorätt, i mannens bo till hälften af all hans lösa egendom samt hans fasta egendom i stad eller å stadens mark.

11 Kap.

Huru mannen må hustruns särskilda fasta eller lösa egendom bortskifta, förpanta eller sälja, och huru deras gäld betalas skall, så ock när hustrun må köp sluta.

1 §. Mannen hafve ej makt att hustruns särskilda, fasta eller lösa egendom bortskifta, förpanta eller sälja, ehvad de hafva barn samman eller ej, utan han dertill hafver hennes frivilliga ja och underskrift i tvänne gode mäns närvaro eller hon för Rätten det muntligen tillstår.

2—5 §§ (oförändrade).

6 §. Ej må hustru köp sluta om fast gods eller sälja något af makarnes gemensamma egendom utan det sker med mannens samtycke och fullmakt o. s. v. (oförändrad).

7—8 §§ (oförändrade).

Stockholm den 20 Januari 1874.

L. Nordenfelt.

8. Qvinnans verksamhet för qvinnan.

Reseanslag för tvänne qvinnor.

Vi hafva ofta i tidskriften antecknat glädjande drag af qvinnans verksamhet för qvinnan; än har det varit arbetsskolor, söndags- eller aftonskolor för arbetsklassens döttrar; än hela uppfostringsanstalter för värnlösa flickor, såsom den vid Barnängsgatan på söder; än en hushållsskola, än en döfstumanstalt eller ett idiothem, än en anstalt sådan som "Bikupan", än åter ett ålderdomsasyll eller en barnkrubba, för att nu icke tala om det mer personliga kärleksverket, som öfvas enskildt eller genom skyddsföreningar m. m. Hela denna rika och vackra verksamhet på områden, som af ålder varit qvinnans, och hvilken aldrig kan för högt uppskattas, hafva vi alltid med glädje och deltagande följt. Men på senare tider har denna verksamhet vidgat sig och öfvergått till nya områden, syftande ej blott att räcka den okunniga fattigdomen, den värnlösa eller vanvårdade barndomen, den öfvergifna ålderdomen, en hjälpsam hand, utan äfven att jemna vägen för den bildningssökande qvinnan, och underlätta deras sträfvanden, hvilka söka att på nya vägar bereda sig för något gagnande och välsignelsebringande kall.

Så t. ex. hafva vi nämnt att stipendier på ganska betydliga belopp blifvit stiftade, ett, af Lotten von Kræmer, för qvinliga studerande, ett annat af tvänne onämnda systrar, för qvinnor som vilja bilda sig till läkare. Vidare ha vi nämnt att en qvinna, som äfven vill vara okänd, utfäst ett pris för en afhandling rörande orsakerna till det uppväxande qvinliga slägtets fysiska svaghet och sjuklighet, hvilken afhandling skall vara inlemnad till Rektor Siljeström, Stockholm, innan nästkommande Maj månads ingång. En annan qvinna känna vi, som under arbete och försakelse sträfvat sig fram från en beroende ställning i andras hem till oberoende och välstånd och som använder en del af sitt sjelfförvärfvade öfverflöd till understöd för bildningssökande medsystrar; en tredje åter, som ockrat med sina för nöjes skull odlade talenter, för att kunna räcka en hjälpande hand åt en ung väninna i hennes sträfvan att dugliggöra sig för ett mödosamt men välsignelsebringande kall.

Här hafva vi nu en ny länk att tillägga i kedjan af dessa vackra handlingar: en dame, med blicken öppen och hjertat varmt

för allt som kan lifva fosterlandskänslan och befrämja folkets upplysning, och som i folkhögskolans inflytande ser ett kraftigt medel dertill, har nämligen gifvit oss det kärkomna uppdraget att å sina vägnar erbjuda tvänne bildade qvinnor, som önska instundande sommar besöka Sagatuns folkhögskola i Norge, ett reseanslag af 100 kronor för hvardera.

Ansökan bör före nästkommande April månads slut insändas till Red:n af Tidskrift för Hemmet, Stockholm, åtföljd af uppgifter om den sökandes ålder och hittillsvarande verksamhet, samt huruvida ändamålet med hennes vistande vid folkhögskolan är endast självbildning eller äfven andras undervisande.

Drag af den svenska qvinnan, sådana som de här anförda, många andra likartade att förtiga, inge oss sällsamma känslor af stolthet, tacksamhet och ödmjuk glädje — en blandning på en gång af gifvarens och emottagarens lycka, som vi förgäfves skulle söka tolka. Vi kunna blott önska de ädla varmhjertade qvinnorna den framgång i sina menniskoälskande syften, som de så väl förtjena, samt tillropa hvar och en, som likt dem är i tillfälle att för sina materiella rikedomar köpa sina medsystrar andeliga tillgångar, hvilka sedermera kunna spridas såsom ett välsignelsebringande utsäde i allt vidare kretsar: *Gå och gör sammaledes!*

9. Konsistorierna och vigselakten.

Det senaste kyrkomötets beslut rörande ändringar i vigselakten har, såsom hvar man vet, väckt stort uppseende inom hela vårt land. Inom pressen är det icke blott vår tidskrift, som emot dessa ändringar uttalat en allvarlig och oförbehållsam varning (se förra årgången, sid. 234); äfven i en mängd dagliga tidningar har ett likartadt ogillande gifvit sig tillkänna. Kyrkomötets ifrågasvarande beslut kan genom det uppseende det gjort, med skäl kallas ett märkligt tidens tecken. Derom åtminstone böra meningarna vara eniga.

Icke mindre förtjenta af uppmärksamhet torde de utlåtanden vara, som rikets konsistorier i berörda fråga på uppfordran afgifvit till Kongl. Maj:t. Dessa officiella skrivelser må icke, okända för allmänheten, nedmyllas i arkiven, ty utan tvifvel blifva de värdefulla bidrag för dem som framdeles vilja skriva vår tids kulturhistoria. Alltså anför vi här nedan hvad nämnda

myndigheter yttrat rörande ifrågavarande punkt i kyrkomötets förslag till ändring af kyrkohandboken.

Upsala konsistorium: "På de af kyrkomötet anförda skäl, till hvilka domkapitlet icke anser behöfligt att något tillägga, finner sig domkapitlet böra tillstyrka nådigt bifall till kyrkomötets framställning."

Westerås konsistorium tillstyrkte bifall till alla förändringarne, utan att yttra något om ifrågavarande punkt.

Hernösands konsistorium likaså.

Stockholms stads konsistorium har "vid noga öfvervägande funnit stora betänkligheter möta beträffande tvänne af de föreslagna förändringarne", deribland den af vigselakten, och säger konsistorium härom: Den i vår gällande handbok befintliga inledning till brudvigseln finner konsistorium visserligen icke lyckligt affattad, men konsistorium anser likväl icke den af kyrkomötet i stället föreslagna, om än i vissa delar att föredraga, i det hela ega det företräde att ett utbyte dem emellan bör ske. Af dessa skäl får konsistorium afstyrka antagande af den föreslagna ändringen.

Linköpings konsistorium ansåg att de föreslagna ändringarne skulle, "så vidt domkapitlet förstår", i väsentlig mån bidraga till gudstjenstens höjande och "till ännu närmare ådagaläggande af öfriga heliga förrättningars kristliga betydelse", och tillstyrker därför i alla delar kyrkomötets hemställan. Häremot reserverade sig

Lektor Östling, som icke kunde för sin del biträda kyrkomötets förslag i afseende på vigselakten, och yttrade han: "Enligt mitt förmenande skulle dessa ändringar icke i något afseende utgöra förbättringar af det hittills varande; utan måste jag för min del på det kraftigaste afstyrka antagandet af denna punkt i förslaget."

Kalmar konsistorium afstyrkte, utom i första punkten (som med brudvigseln icke har att göra), samtliga de föreslagna ändringarne i handboken, emedan de, "enligt Domkapitlets förmenande icke i allmänhet kunna anses som förbättringar."

Skara konsistorium tillstyrkte den af kyrkomötet föreslagna ändring i vigselakten med denna anmärkning:

"I den föreslagna inledningen till brudvigseln förekommer: »Ty ligger det makt uppå att bedja Gud om en sådan maka som lefver i Jesu Kristi tro och kärlek och med ett hjerta, helgadt af hans Anda, vill stilla framgå på Guds budords väg.» Då ingen lefver i Kristi tro och kärlek, utan att hjertat är helgadt af hans Anda, men der detta eger rum, viljan att framgå på Guds budords väg aldrig saknas, innehålla de sista orden något teologiskt och därför matt, hvilket icke minskas utan snarare blir ännu mera kännbart genom den *stillhet*, som detta tillägg förordar. Konsistorium ville därför i underdånighet hemställa, att meningen skulle slutas sålunda:

... »Jesu Kristi tro och kärlek och i hans Andas kraft framgå på hans budords väg.»"

Wexiö konsistorium ansåg sig "icke böra afstyrka nådigt bifall till ifrågasatta förändringar i handbokens 7:de kapitel, rörande brudvigseln, ehuru konsistorium för sin del funnit denna förändring af behovet mindre påkallad."

Lunds konsistorium tillstyrkte de af kyrkomötet föreslagna handboksförändringar i allmänhet, mot hvilket beslut *Biskopen* reserverade sig, varande af den åsigt "att de ifrågasatta ändringarne skulle, åtminstone inom församlingarne i detta stift, väcka större oro än glädje."

Wisby konsistorium beslöt att till samtliga förändringar i nu gällande kyrkohandbok, med undantag af den uti inledningen till brudvigseln, tillstyrka nådigt bifall.

H. H. Biskopen tillkännagaf att han för sin del i underdånighet äfven i denna punkt instämde i kyrkomötets underdåniga förslag.

Vid justeringen af protokollet afgäfvos följande motiveringar: af

Lektorerna Cramér, Söderberg och Bergman:

"Kyrkomötet har i den underdåniga skrifvelsen icke anfört något skäl till den föreslagna förändringen, och konsistorium är således icke i tillfälle att kunna granska de motiver, på hvilka förslaget må vara grundadt. Sjelfva förändringen anser konsistorium emellertid hvarken *nödig* eller *nyttig*. Icke nödig — ty den nu gällande kyrkohandbokens vigselformulär, under mer än ett halft århundrade inom svenska kyrkan begagnadt, är otvifvelaktigt lika skriftenligt, som det nu föreslagna, och dertill utmärkt så väl genom sjelfva språkets enkelhet, som genom uttryckens innerlighet och värme. Det i förslaget förekommande uttrycket "Guds budords väg" är till formen alltför hårdt, och uttrycket "ju mer och mer" alltför archaistiskt; andra att förtiga. Förändringen är icke nyttig — ty den i begynnelseorden borttagna, från aposteln Petri 1 Bref 3 Kap. hemtade erinran om mannens pligt att ära sin hustru, samt utbytet på samma gång af det vackra ordet tillgifvenhet mot det hårda och stränga "undergifvenhet" är, enligt konsistorii förmenande, icke välbetänkt. Det bildliga uttryck, som här blifvit anfördt ur aposteln Pauli bref till de kristna i Ephesus, ställer nämligen mannen på en sådan höjd öfver hustrun, att, då man dermed sammanhåller det på samma gång införda uttrycket om hustruns undergifvenhet, derigenom upphäfves det jemlikhetsförhållande, som enligt kristendomens anda väl måste anses ega rum mellan tvenne makar såsom båda hvarandras likberättigade medarfvingar till lifvets nåd (1 Petri 3: 7). Anmärkas kan dessutom, att vår ännu gällande bibelöfversättning har "underdånighet", icke "undergifvenhet", ehuru det senare i proföfversättningen är antaget.

Konsistorium anser af dessa skäl det nu gällande vigselformuläret såsom af församlingen känt och älskad icke böra, eller ens kunna, utan att väcka en både för kyrkan och samhället menlig uppmärksamhet, mot ett alldeles obehöfligt nytt

utbytas; och konsistorium kan derföre icke heller tillstyrka nådigt bifall till den af kyrkomötet i underdånighet föreslagna förändringen."

Af Lektorn Rektor Lemke:

"Ehuru jag för min del icke kan i allo gilla de skäl, som i konsistorii underdåniga utlåtande blifvit anförda, instämmer jag dock uti att icke tillstyrka nådigt bifall till den af kyrkomötet i underdånighet föreslagna förändringen, emedan jag anser det nuvarande vigselformuläret, oaktadt dess moderna anstrykning, dock vara i hufvudsaken fullt bibelenligt, hysande likväl den meningen att ordet »tillgifvenhet», som redan innefattas i det föregående ordet »kärlek» och således på visst sätt är öfverflödigt, alltförväl kunde utbytas mot det bibliska ordet »undergifvenhet», hvilket väl försvarar sin plats i vår emancipationslystna tid. *Qui bene subest bene præest*, är ett gyllene ord af Bengel, hvilket gäller icke minst om qvinnan."

Karlstads konsistorium, som afstyrkt alla ändringsförslagen, yttrade: "Hvad 7:de kapitlet, »Om brudvigseln», vidkommer, förefinnes ännu mindre någon anledning till förändring; och får konsistorium, som icke anser sig böra upprepa de väl grundade anmärkningar hvilka så väl vid kyrkomötet som eljest offentligen blifvit gjorda mot det nya förslaget, endast i underdånighet på det kraftigaste afstyrka det samma."

Då denna uppsats lägges under pressen hafva ännu icke några skrivelser influtit från *Hofkonsistorium*, samt *Göteborgs* och *Strengnäs* konsistorier.

10. Slöjdnyheter.

Ett besök i slöjdställningen i Upsala.

Betydelsen af dylika utställningar och uppmaning att anordna en sådan i Falun nästa sommar. En blick på arbetsafdelningen. Intrycket af de qvinnliga arbetena och de tankar de ingåfvo. Jacob Falke som ledare och lärare. En svensk öfversättning af hans arbete, gjord med förf:ns tillstånd och meddelad i tidskriften.

Främst bland slöjdnyheter för dagen står ofvannämnda utställning; men då tidningarne redan meddelat utförliga berättelser derom hänvisa vi till dem, och särskildt till Nya Dagl. Allehandas förträffliga korrespondensartiklar, alla som vilja följa utställningen i dess detaljer och inskränka oss här till att betrakta henne och hennes verkningar ur några få här ofvan antydda synpunkter.

Utställningen i Upsala var som bekant anordnad af länets hushållssällskap, som till deltagande inbjudit äfven slöjddikare och arbetsskolor från andra län. Hon var af stort intresse, dock mera för idéens än för innehållets skull — mera som ett vittnesbörd att stoff finnes och krafter äro i rörelse för att höja vår hemslöjd och gifva den en fosterländsk prägel, än för värdet af de utställda föremålen. Idéen att med dylika utställningar, afsedda för sitt eget ändamål och ej blott som ett tillfälligt och föga beaktadt bihang till landbruksmötena, kalla de olika landskapen till inbördes täffingsstrid på slöjdens, idoghetens och konstskicklighetens fredliga områden, är sannerligen en tanke att taga vara på och fullfölja. Upsala hushållssällskap har gjort början och det under förhållanden, som visserligen icke voro inbjudande, eftersom detta län icke har någon ovanlig slöjdskicklighet eller några från forna tider bevarade traditioner i fråga om stil och form att skryta med. Hvad det har, är folkets arbetshåg, flit och skicklighet, i spinnrockens, väfstolens och nålens, så väl som smides- och snickareverktygens skötande, på simpelt sätt, för de alldagliga behofven; och detta är ju det första oundgängliga stoffet för en högre slöjdutveckling. Upsala län har velat pröfva sig sjelf och lära af sina syskon. Mätte de öfriga länen följa dess goda föredöme. Alla hafva något att sjelfva lära, en del mycket att lära ut; och under detta ömsesidiga lärande skulle den gamla nu mångenstädes utdöende arbetsmetoden ånyo bringas till heders, ögat öppnas för det vackra och stilfulla i den gamla svenska smaken, jemförd med den nytyska och franska, och en fosterländsk riktning omärkligt införas i hemarbetet. Ett af de landskap, som i detta afseende onekligen kunde verka mest, är *Dalarna*. Vi veta väl att detta läns styresman så väl som hans fru äro varma vänner af hemslöjden, och spridt intresset därför i vida kretsar, äfvensom att länets hushållningssällskap är synnerligt verksamt. Hvad vore då enklare än att man följde Upsala exempel, låte budkafveln gå till syskonlänen, och med förenade krafter anordnade ett slöjdmöte med utställning af de vackraste och mest karakteristiska arbeten från olika områden, som kunde sammanbringas? Antag att mötet sammanträdde i Falun vid midsommartid, och att derunder tillfälle bereddes till lustfärder kring Siljan, der man ytterligare kunde följa dalslöjden ända till dess källa i hemmen — hvad kunde väl vara lärorikare, angenämare och mera för saken befrämjande? Vi hemställa detta flygtiga utkast till dem som bättre förstå verkställandet än vi, och

särskildt till de lifliga och handelskraftiga slöjdvänner, som bygga och bo "i bygdom på berg och i dalom". Det skulle ej vara första och säkert icke heller sista gången som det folket gåfve en ny insats af fosterländsk halt i svenskens lif.

Under det vi i tankarne gjorde denna lilla utflygt till Dalarne, hade vi hunnit taga en första öfversigt af utställningen. Bland det som mest intresserade oss der var arbetsafdelningen, der man kunde följa tillverkningen af en mängd arbeten såsom träskärning och sågning, benarbeten, korg- och halmflätning, hyfling af asp-spån till spånväfnad, träskoarbete, svarfning, väfning, knyppling, m. m. Det var intressant ej allenast för arbetsmetodernas skull, utan ock för tillfället att språka med slöjdarne sjelfva och sålunda få ett mera personligt intryck af hemarbetets betydelse och inverkan på dess idkare och deras ställning.

Så t. ex. var det ett verkligt nöje att höra den "lynnige" småländingen förklara sina, med käck och naturfrisk humor skurna bilder, och att dessimellan aflocka honom några sjelfbiografiska uppgifter.

Icke mindre roligt var det att språka med den kärfva Wadstenajungfrun och aftvinga henne några halft vresiga, men derför icke mindre välmenande upplysningar om knypplingens trollkonst, under det man följde de knotiga fingrarnes skenbart godtyckliga lek med de 600 knyppepinnarne och såg hur de fina, spindelväfslika blommorna växte fram öfver rullen, alltsom knappnålshären med sina nötta gulaktiga "pickelhufvor", i tätt slutna led, marscherade sakta framåt. Intressant var det äfven att höra hur hemslöjd af olika art lönade sig. Bästa upplysningar fick man i detta fall af arbetarne från Claestorps slöjdskola, hvilka syntes hafva fått något med af den anda, som lifvar deras husbonde till så vacker verksamhet. Så t. ex. sade oss borstbindaren att han efter slutadt dagsarbete kan på en qväll och följande morgonstund hinna förfärdiga tvänne borstar, på hvilka han har en netto behållning af minst 50 öre stycket, och som afsättes på stället i större mängd än han kan hinna ensam förfärdiga; — i sanning, en vacker biförtjenst, som i ej ringa grad bör kunna stegras inom familjer der barn hjälpa till med arbetet. Ett exempel på hvilken vinst hemslöjden, uppbringad till yrke, kan gifva, visades af en arbetare i Jönköpings län, som för 12 år sedan företog sig att i liten skala börja förfärdiga jerntrådsarbeten, såsom hårnålar och siktduk m. m., och nu så uppdrifvit rörelsen att han förbrukar årligen 100 centner jern.

Hvad som synnerligen fästade vår uppmärksamhet var naturligtvis de qvinliga arbetena, och slutade vi vårt besök i utställningen med att taga en närmare öfversigt af denna del deraf. Skulle vi i få ord söka återgifva det intryck vi medtogo af qvinnoslöjden *i dess helhet*, sådan den här var framställd, blefve det detta: *Troget och omsorgsfullt arbete, utan stil, ofta äfven utan smak*. Hedrande undantag funnos dock, troligen flera än vi hunno uppsöka. Här nämna vi som sådana: en *sydd spets af fröken Annerstedt, en skyddsduk (antimakassar) i nätspets af fröken Sundevall, en näsduk i högsöm samt d:o lakan af fröken Sandler, en under arbete varande näsduksspets af jungfru Tern, träarbeten i nordisk stil af fröknarne Gjöbel och Ryswijk, åtskilliga hvita täcken och skyddsdukar i geometriska mönster, m. m. En matta af dubbelväfnad af m:lle Anna Söderbaum från Leufsta* utmärkte sig för ett förträffligt och konstmessigt arbete, ehuru mönstret var föga anslående.*) I allmänhet voro garn och väfnader af mycket god och solid beskaffenhet, särskildt berömdes de af Upsala fruntimmersförening utställda. De flesta voro dock, likasom lyxarbetena, till mönster och färgval utan all karakter eller betydelse. Af korg- och rottingsflätning sågos goda prof äfven från qvinliga utställare, likaså i spånarbeten, hvaremot halmarbetet föreföll synnerligen smaklöst och ändamålslost.

Då vi gingo från det ena föremålet till det andra, från kuddar, antimakasser och sågade småting med och utan ändamål, till krag-garnityr, och hemmaväfd mattor, täcken, schalar, *målade* (!) borddukar och oljefärgstafvor och färdigsydda klädningar m. m. och läste på de vidfogade namnen, tycktes utställarinnorna resa sig i långa ändlösa rader och gå framför oss i ständigt växande antal, förevisande allt, och sägande: "Se hur flitiga, hur outtröttliga, hur omsorgsfulla och noggranna, hur händiga, hur skickliga, hur fyndiga och sinnrika vi äro! och sedan hvilket öfverflöd af tid vi hafva till vårt förfogande! Gif oss blott litet smak och skönhetsinne, gif oss blick för det nyttiga i det vackra väckelse och riktning för de idéer som slumra inom oss! Gif oss kraft att blifva oss sjelfva och tala vårt eget modersmål äfven med nålen och väfskytteln, och vi skola en dag bli en heder för den svenska hemslöjden!"

Till en början häpnade vi litet öfver de hemlighetsfulla företeelserna; men snart förstodo vi att bedjerskorna vändt sig till oss endast såsom ett slags böneman, genom hvilken deras ord

*) Bland verkliga konststycken förtjenar nämnas en säck utan söm, väfd i rundel.

skulle kunna frambäras till dem, som mera förmå än vi. Dessutom, tänkte vi, hvem vet om ej våra konstnärer och konstlärare ex professo — hvilka ej blott *älska* det sköna i allmänhet och särskildt de former deraf, som äro uttryck för den svenska folkandens skönhetsinstinkt, utan verkligen *studerat* dem — hafva, också de, hört och behjertat den omedvetna bön om ledning och ljus, som ligger utsydd och inväfd och sågad "à jour" i alla dessa, om höjden af flit och — okonstnärlighet vittnande arbeten?

Men så kom en annan tanke: är ej denna sida af konsten, som Falke kallat "konsten i hemmet", särskildt på nålens och väfstolens område, hos oss ännu så litet uppmärksammas, att väntan på dess förklaring genom våra egna konstlärare skulle bli alltför lång? Hafva ej alla försök att anordna några offentliga föreläsningar i ämnet strandat mot det uppriktiga varet: "Ämnet är oss ännu för nytt, I måsten vänta!" Väl är det sant att ett slöjdmuseum, sådant som man nyss börjat anordna i Stockholm, äfvensom de praktiska försöken att under konstnärlig ledning framkalla mönstergilla arbeten verka mer än blotta konstteorier. Men alla dessa praktiska bemödanden äro svaga nybörjareförsök och nå blott fram till några få; och äfven dessa få behöfva någon annan ledning, än den som med blotta ögat kan emottagas. De bildade åtminstone, som ha något inflytande på den allmänna smaken, de behöfva inhemta de första begreppen om konsten i hemmet, hennes historiska utveckling och betydelse, hennes blomstring och förfall, de medel med hvilka hon verkat — korteligen, de behöfde en lärare sådan som Jacob Falke i Wien.

Så långt — ända till kejsarstaden vid Donau och den berömda styresmannen för das Gewerbe Museum der — hade den blygsamma slöjdutställningen i Upsala ledt våra tankar, då klockan slog, dörrarne stängdes och vi lemnade utställningen samt kort derpå äfven Upsala.

Besöket der hade emellertid styrkt oss i en förutfattad af-sigt, hvilken vi nu genomfört, i det vi, under väntan att en svensk Falke skall uppenbara sig, meddelat oss med den tyske, och erhållit hans medgifvande att till svenskan öfverflytta hans berömda verk "*Die Kunst im Hause*"; och meddela det i vår tidskrift. Början härmed göres i nästa häfte.

Med denna lilla nyhet sluta vi för i dag, hänvisande ännu en gång dem, som önska få en fullständig öfversigt af Upsalautställningen, till Nya Dagligt Allehandas förträffliga korrespondensartiklar derifrån.

